

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

personuppgifter. Det innebär till exempel att du inte får lämna ut dina personuppgifter till andra än den myndighet som de är avsedda för. Det innebär också att du inte får lämna ut dina personuppgifter till andra än den myndighet som de är avsedda för. Det innebär också att du inte får lämna ut dina personuppgifter till andra än den myndighet som de är avsedda för.

utsatt för nytt namn

beror på var du bor.

om du ska skicka din ansökan till en viss myndighet eller om du ska skicka den till en annan myndighet. Det beror på var du bor. Om du bor i en kommun ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten. Om du bor i en landskommun ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten. Om du bor i en stad ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten. Om du bor i en landskommun ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten.

86 GÖMDA KVINNOR OCH DERAS 128 BARN

Djupintervjuer med kvinnor som inte kan synas men vill bli hörda

om du ska skicka din ansökan till en viss myndighet eller om du ska skicka den till en annan myndighet. Det beror på var du bor. Om du bor i en kommun ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten. Om du bor i en landskommun ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten. Om du bor i en stad ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten. Om du bor i en landskommun ska du skicka din ansökan till den kommunala myndigheten.

**JAG FÖRSTOD INTE SJÄLV ATT
JAG VAR VÅLDSUTSATT OCH
FÖRSTOD INTE VAD DET
INNEBÄR ATT FÅ SKYDDADE
PERSONUPPGIFTER. DET ENDA
JAG VISSTE VAR ATT JAG KUNDE
DÖ. SAMTIDIGT VAR JAG SOM I
EN HINNA AV SORG. JAG HADE
JU LÄMNAT EN MAN JAG
ÄLSKADE, BARA FÖR ATT JAG
BLIVIT RÄDD FÖR HONOM.**

MOA, 39

INNEHÅLL

Om rapporten	4
Våld som är långvarigt och omfattande	6
Så bedömdes kvinnornas skyddsbehov	10
Att börja om från noll	14
Att inte bli trodd	18
Kvinnornas liv begränsas	21
Våldsutövarna	24
Hedersrelaterat våld och förtryck	25
Att leva med skyddade personuppgifter innebär sämre tillgång till vård	27
Många kvinnor lider av posttraumatiskt stressyndrom	30
Domstolstvister om vårdnad, boende och umgänge	31
Socialtjänstens arbete	36
Brister i hanteringen av skyddade personuppgifter	37
Dödligt våld mot kvinnor	43
Låt oss prata om barnen	45
Ett säkrare och friare liv	54

OM RAPPORTEN

Den här rapporten handlar om 86 kvinnor och deras 128 barn som gömmer sig för en våldsam man. Hotbilden är så allvarlig att samhället beviljat dem ett särskilt skydd. De lever på hemlig ort, med nya namn på dörren och en påhittad levnadshistoria.

Kvinnorna känner inte varandra men berättar alla om samma slags brister. 63 av de 86 gömda kvinnorna fick sina skyddade uppgifter röjda. För det mesta var det en person vid domstolen, skolan, polisen, socialtjänsten, på Skatteverket eller på någon annan myndighet som läckte information om var de fanns. Då flyttade de igen. Varannan kvinna tvingades någon gång att lämna sitt hem för att hon röjts, många mer än en gång, en av dem sju gånger. Nästan alla de 86 kvinnorna har barn. Barnen hörde och såg mamma utsättas för våld, några barn försökte ingripa. Tjugofyra barn måste efter domstolsbeslut ha umgänge med den pappa som är orsaken till att de lever gömda.

Rapporten innehåller många siffror på hur bristerna drabbar kvinnorna och deras barn men det viktigaste är berättelserna, deras röster. Kvinnorna kan inte synas men vill bli hörda.

2021 dödades två våldsutsatta kvinnor som hade sökt skydd från myndigheterna. Den 15 april 2021 mördade en man sin 44-åriga ex-fru med kniv i en gångtunnel vid järnvägsstationen i Linköping när hon var på väg till ett möte på socialtjänsten. Den 24 september försvann en 32-årig kvinna i Svedala och hittades senare död. Hennes man erkände att han dödat henne.

OM FÖRFATTARNA

Vi som skrivit rapporten lärde känna varandra i januari 2020. Kerstin Weigl hade för Aftonbladet gjort en serie poddar under rubriken Gömda kvinnor. Petra Erlander lever själv med skyddad folkbokföring och hade börjat söka kontakt med andra i samma situation, vilket ledde till att nätverket Gömda kvinnor bildades.

Våren 2021 fick Jämnställdhetsmyndigheten ett regeringsuppdrag om att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, särskilt kvinnorna. Hur blev deras liv och hur mår de? Hur går det för deras barn? Så kom förslaget upp om en större intervjuundersökning. Myndigheten ville att kvinnorna det gäller skulle få komma till tals, och vi hade de nödvändiga kontakterna.

Ingen vet ens hur många¹ kvinnor som lever gömda på grund av våld från en partner och hur många som hotas av någon annan anledning, till exempel för att de har vittnat i en rättegång. Skatteverket har för närvarande beviljat lite drygt tiotusen kvinnor någon typ av skyddade personuppgifter men för ingen statistik över ansökningarna.

SÅ HÄR GJORDE VI

Vi frågade över ett hundra kvinnor som kontaktat oss under de senaste åren och som vi vet fortfarande lever gömda från hot, våld och trakasserier från en tidigare partner, i några fall en släkting, om vi fick intervju dem. Vi fick ja från omkring 90 kvinnor. Några drog sig senare ur på grund av rädsla för att deras identitet skulle kunna röjas eller för att de befann sig i en krävande rättsprocess och inte orkade med ännu ett åtagande. Kvinnorna har verifierat – de flesta med ett aktuellt beslut från Skatteverket – att de under året 2021 levt med skydd. De har valt ett alias, ett förnamn. Bara vi två rapportförfattare vet vilka de är.

Kontakten började för det mesta med ett sms: ”Kan du prata?” Kvinnorna måste vara försiktiga. Varje samtal från okänt nummer är ett möjligt hot. De byter ofta telefonnummer och använder flera olika namn. Annars är de 86 kvinnorna som vilka som helst bland oss: de är mellan 21 och 62 år och kommer från femton regioner över hela Sverige. De arbetar i butiker och restauranger, på skolor och myndigheter, de studerar. Femton kvinnor har vårdrcken. Nästan alla har minst gymnasieutbildning och tjugonio har högskoleutbildning. Flera är sjukskrivna, framförallt för depressioner. Tjugo kvinnor är födda i ett annat land.

De har svarat på 133 frågor. Några ville träffas personligen. De flesta har vi talat med i telefon. Samtalen har för det mesta tagit två till tre timmar, ibland längre, i ett fall sex timmar. Kvinnorna beskriver ingående vad de upplevt men nämner aldrig namn på orter och städer, det har blivit en vana för dem.

FRÅGORNA VI STÄLLDE

Frågeformuläret följer en kronologi, så även den här rapporten. För varje kvinna har vi skapat en tidslinje från det att våldet började. Från den startpunkten har vi frågat oss framåt. Vilken typ av våld utsattes hon för? Förekom även hedersrelaterat våld och förtryck? Vilka hade insyn i att hon utsattes för våld? Hur gick till det när hon lämnade relationen?

Vi har frågat noga efter vilka kontakter hon haft med myndigheterna och vården. Vilka problem uppstod på grund av att hon lever gömd? Vilka blev följderna ekonomiskt och socialt? Har hon blivit röjd? Hur? Har våldsutövaren hittat henne?

Vi har frågat om förövarna, och deras bakgrund. Blev han anmäld, åtalad och dömd? Har han vårdnad och umgänge med barnen?

Vi har talat mycket om hur det går för barnen, och även intervjuat femton barn, de flesta mellan nio och sjutton år. Många av kvinnorna citeras, några av dem berättar sin historia mer ingående.

¹ 10 072 kvinnor över 18 år har beviljats skyddade personuppgifter. Av dem har 2075 kvinnor skyddad folkbokföring och 7997 kvinnor har sekretessmarkering. Ungefär lika många barn har skyddade personuppgifter, 10 458 barn. (källa: Skatteverkets rapport för januari 2022).

VÅLD SOM ÄR LÅNGVARIGT OCH OMFATTANDE

Nästan alla kvinnorna i den här rapporten levde länge med våld, de flesta åtminstone fem till sju år, i ett fall 24 år, och nästan alla har upplevt alla sorters våld: fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, sexuellt, materiellt och latent. De flesta beskriver grovt fysiskt våld.

Höger arm och handled har han vridit om många gånger. Han bröt ett av mina fingrar. Jag har ärr på kinden, han bet mig mycket. På ett ställe i håret är en kal fläck, där han dragit bort hårtussar.

Lana, 36

Förövarna har i hög grad plågat djur. Mer än varannan kvinna berättar om sådant: ”Han sparkade ihjäl både katt och kanin.” ”Han spikade upp en kattunge framför barnen”.

Våldsutövarna var i nästan alla fall en man de hade haft en kärleksrelation till och i många fall fått barn med. Några kvinnor utsattes av fäder och bröder, eller både av sin partner och hans familj.

Varningssignaler fanns nästan alltid kring de 86 kvinnorna. Nästan varannan kvinna hade kontakt med polis. Grannar larmade, kvinnan ringde själv polis – eller hennes barn gjorde det. Kvinnorna berättade för en socialsekreterare, för en lärare, barnsköterska, terapeut, kurator, chef, arbetskamrat. Orosanmälningar² om barnen gjordes, uppger varannan kvinna, i många fall om och om igen.

Slutligen kom kvinnorna ur relationen. Många gjorde det under press från myndigheterna: lämna honom annars omhändertar vi dina barn. Några kvinnor insåg att de riskerade att dödas om de stannade. Andra kvinnor berättar om avgörande ögonblick då en person sade något till henne som blev ett klagörande. Den personen kan ha varit en polis eller en sköterska men ofta en familjemedlem. I flera fall var det hennes eget barn.

Min dotter ringde polisen. Hon var 14 år. Hon sa ”jag är bara ett barn och jag kan inte skydda dig längre”. Då förstod jag att mina barn inte orkade längre, jag var tvungen att göra något.

Anna B, 48

Tre veckor före berättade jag för min syster första gången om våldet men jag framställde det mer som att det var synd om honom, att han mådde så dåligt och ville ta livet av sig. Sedan blev jag misshandlad igen. Jag ringde min syster en gång till och grät. Hon sa att nu håller hon inte tyst längre. Hon lurade mig att åka till sjukhus där de röntgade mina

² 14 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL ”Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa...”

händer och mitt huvud. Jag hade inre blödningar. Han blev anhållen. Jag ville åka hem men min familj var rädd att han skulle slå ihjäl mig och ringde socialjouren.

Petronella, 45

Hans sista handling fick mig att bestämma mig. Jag och sonen gick vid en parkering. En bil kom. Jag tittade bakåt, sonen gick närmast bilen. Bilen kom närmare oss, jag ryckte tag i sonen, kastade iväg honom. Bilen körde på mig, och då bestämde jag mig. Jag vände mig till Socialtjänsten, de sa att jag inte kunde stanna längre.

Lina A, 41

DESTINYS BERÄTTELSE

Våldet hade pågått under nästan 25 år. En försommarkväll sa dottern: ”Mamma, jag kan inte ha pappa kvar i mitt liv.”

Mamman kallar sig Destiny. De sista åren av det långa förhållandet träffade hon sällan någon utanför familjen. Varje dag utsatte sambon henne för våld och kränkningar. Destiny skämdes och intalade sig själv att hon hade kontroll och att hon skulle lämna honom fast bara inte just idag.

Vändpunkten var en kväll i juni, en måndag. Yngsta dottern skulle ta studenten på fredagen. De skulle ställa i ordning inför festen. Destiny var orolig. Storasysters studentfest slutade med att han slängde en skål genom altandörren. Hur skulle det gå den här gången? De började med att snygga upp tomten. Destiny klippte gräset och råkade köra över några stenar. Dottern ropade samtidigt från ett uthus att hon behövde hjälp med trimmern. Pappan kom ut, han skrek och svor åt dem. Han slängde en bräda efter dottern. Han gick fram till Destiny och knackade hårt med knogarna på hennes panna. ”Han brukade göra så och jag brukade inte säga något men den här gången bad jag honom sluta. Jag sa att jag var rädd för honom. Jag minns att min röst var svag och darrig.”

Destiny och hennes dotter satt efteråt på en bänk utanför garaget. Dottern sa att nu hade hon bestämt sig. Hon ville inte ha pappa i sitt liv. Hon tog Destinys hand och sa en sak till: ”Och om du är kvar med honom kan jag inte ha dig heller i mitt liv.” Destiny förstod då att hon måste lämna mannen. Barnen var det viktigaste hon hade.

På onsdagsförmiddagen skulle det ske. Maken låg på soffan. Destiny höjde ljudet på teven och låtsades gå ut med soporna. Istället satte hon sig i bilen och körde iväg. Hon minns att hon såg sig själv i ögonen i backspegeln. ”Jag stod nästan inte ut med att se mig själv. Jag tänkte att jag aldrig någonsin mer skulle låta någon bestämma över mig.”

Döttrarna väntade på Destiny i äldsta dotterns hem. De ringde polisen fast deras mamma skrek av rädsla att de inte skulle, huvudsaken var att hon hade lämnat honom. En erfaren polis kom, han sa något som skulle få betydelse för Destiny. ”Han sa att jag inte var ensam. Han hade träffat andra som jag. De orden fastnade i pannan på mig. Hur dumt det än låter trodde jag att allt detta var bara mitt eget fel.”

Mannen åtalades för brotten mot Destiny och för olaga hot, vapenbrott och en annan miss-handel. Påföljden blev ett års fängelse. Han sålde husen som stod på honom. Destiny fick 97 000 kronor och hunden. Mannen bedöms mycket farlig för Destiny om han får tag på henne. Han har redan hittat henne en gång genom att sätta en gps på äldsta dotterns bil.

**MAMMA, OM DU
ÄR KVAR MED
HONOM KAN JAG
INTE HA DIG
HELLER I MITT LIV.**

DESTINYS VUXNA DOTTER

SÅ BEDÖMDES KVINNORNAS SKYDDSBEHOV

Hur gjorde myndigheterna för att bedöma skyddsbehovet? Kvinnorna själva vet inte säkert. De flesta i rapporten (44 kvinnor) har det starkare skyddet³ som kan erbjudas, skyddad folkbokföring. 38 kvinnor har sekretessmarkering. Två av dem släppte nyligen skyddet och två väntar på beslut om vilken skydds nivå de får.

Det lägre skyddet sekretessmarkering betyder att myndigheter inte får lämna ut uppgifter utan särskild prövning, ett slags ”hemligstämpel” på personen.

En person med skyddad folkbokföring (tidigare ”kvarskrivning”) är folkbokförd på en adress men måste bo på en helt annan. Den riktiga adressen har bara några få personer på Skatteverket tillgång till.

Kvinnornas liv skiljer sig inte särskilt mycket utifrån vilken skydds nivå de har: de har liknande problem och svårigheter att hantera vardagen. Vi väljer att tala om dem i grupp som ”gömda”, oavsett vilket skydd de beviljats.

Själva förstår kvinnorna sällan varför de fick skyddad folkbokföring eller ”bara” sekretessmarkering. Det var polisen, socialtjänsten eller personal på ett skyddat boende som rekommenderade den ena eller andra nivån. Hur gick det till? Vilka var grunderna? För kvinnorna ter sig besluten i hög grad slumpmässiga.

Flera olika metoder finns för att bedöma hotbilder. De flesta (70 kvinnor) gick igenom socialtjänstens frågeformulär FREDA⁴, några minns att polisen använde instrumentet SARA⁵, några få genomgick Patriark⁶, som handlar om att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck. Vanligt är att kvinnorna inte riktigt minns. Det hände under en period av känslomässigt kaos.

3 Skatteverket kan bevilja två typer av skydd: sekretessmarkering och skyddad folkbokföring. En tredje nivå finns, fingerad personuppgifter, som bara polismyndigheten kan besluta om.

4 FREDA är standardiserade bedömningsmetoder tänkta att användas i socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer och består av tre instrument och en manual om hur instrumenten ska användas, som är framtaget av Socialstyrelsen. Metoden bygger på självskattning: den som utsatts för våld svarar på frågor och svaren poängsätts.

5 SARA (Spousal Assault Risk Assessment) är en evidensbaserad checklista för bedömning av framtida partnervåld som polisen använder. Verktuget utvecklades i Canada och kan beskrivas som ett frågeformulär om våldet och den misstänkte gärningspersonen. Svaren tolkas av en i metoden utbildad polis som bedömer riskscenarion i skalan Låg, Medel eller Hög risk.

6 PATRIARK är ett evidensbaserat riskbedömningsinstrument som används för att bedöma och hantera risker vid hot om hedersrelaterat våld och förtryck. PATRIARK bygger på forskning utifrån tidigare arbete med riskbedömningsmetoden SARA.

Jag förstod inte själv att jag var våldsutsatt och förstod inte vad det innebär att få skyddade personuppgifter. Det enda jag visste var att jag kunde dö. Samtidigt var jag som i en hinna av sorg. Jag hade ju lämnat en man jag älskade, bara för att jag blivit rädd för honom.

Moa, 39

Myndigheterna verkar inte veta vad som gäller, jag fick först sekretessmarkering och i min nya kommun sa socialtjänsten att jag måste ha skyddad folkbokföring. Jag hade inte heller förstått att informationen bakåt inte var skyddad, jag trodde att allting om mig skulle försvinna.

Ella, 40

Var fjärde kvinna minns att Skatteverket förklarade vad skyddet innebär. Inte många fick någon uppföljning kring skyddet. Kontakten med Skatteverket beskrivs som allt från professionell till ”katastrof”. De flesta kvinnor är ganska neutrala, åtminstone inte starkt kritiska. Några få fick bra stöd från Skatteverket; de hade direktnummer till en kunnig och engagerad tjänsteperson.

Kvinnorna är osäkra på om de kan lita på besluten. Några fick veta att de har skyddad folkbokföring beviljat ”tills vidare” och uppfattar det som livslångt skydd. Andra fick tidsbegränsade beslut. Kvinnorna undrar över varför det blir olika. Finns det ens ett regelverk?

Först ändrade de skyddet från kvarskrivning till sekretessmarkering. Jag förstår inte varför. De tyckte kanske att det borde räcka eftersom jag bytt namn och flyttat till ett annat län. Men jag har ju blivit hittad flera gånger. Sedan tog de bort skyddet helt och hållet, trots intyg från polis och sociala myndigheter. Jag upptäckte det när jag skulle kolla skattekontot. Bops⁷ vill att jag ska ansöka igen men jag vet inte om jag orkar. Som tur är bytte vi namn tidigt så det kan inte kopplas till det gamla. Hoppas det håller sig lugnt.

Emma, 34

Ingen av kvinnorna fick ny identitet. ”Det är bara kriminella som får det”, fick de höra. Det starkaste skyddet fingerade personuppgifter innebär att personen får nytt personnummer och därmed en ny identitet. De besluten fattas inom polismyndigheten, Noa, Nationella operativa avdelningen och betraktas som en sista utväg. En person som beviljas fingerade personuppgifter måste klippa banden helt till sitt gamla liv. Några av de 86 kvinnorna med mycket allvarlig hotbild önskade sig det skyddet, trots att de då inte skulle ha någon kontakt alls med sin familj. De fick nej.

De säger att eftersom jag lyckats gömma mig så bra och så länge finns inget underlag att ge mig nya personuppgifter. En polis sa att det är bara kriminella som får det och då måste man ingå i ett särskilt program polisen har. Men om jag inte ens får ansöka får jag inget avslag och då kan jag inte överklaga beslutet. Vad är det för rättssäkerhet?

Lina, 38

⁷ Bops, Brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten inom polisen, arbetar med att skydda människor som blir hotade. Bops bedömer hur stort behovet av stöd och skydd är och vilka åtgärder som ska användas i det enskilda fallet.

Jag ansökte och först tappade de bort min ansökan och efter ett år fick jag avslag "för ditt skydd fungerar väl". Men det är skitsnack, det gör det inte. Jag har blivit röjd fyra gånger.

Cissela, 35

Jag frågade efter det men hon på Skatteverket lät bara trött och sa att det inte går. Det är bara poliser som får det, sa hon.

Kim A, 43

En kvinna satt i samtal med Noa om att få ny identitet. Hon hade just lyckats lämna en femårig relation som slutade med att våldsutövaren försökte kidnappa henne.

Vi hade ett möte på Noa och de tyckte att jag behövde ett nytt personnummer och flytta långt. De kände till hans släkt och bedömde risken som stor att de skulle döda eller skada mitt barn för att återupprätta sin heder. Jag blev rädd när de förklarade vad det skulle innebära att bli en annan person. Jag var väl fortfarande i någon sorts chock efter kidnappningsförsöket. Jag fick ingen betänketid utan skulle bestämma mig där och då. Så jag sa nej. Idag hade jag nog fattat ett annat beslut.

Emma, 34

ATT BÖRJA OM FRÅN NOLL

Kvinnorna tänkte att nu kunde de börja om och bygga ett tryggt liv för sina barn. I stället var det då problemen började. Efter att de beviljats skyddade personuppgifter avtog för det mesta samhällets stöd. Det mest påtagliga var att kvinnornas ekonomi raserades. Problemen var mycket stora och pågick under lång tid. Många har inte kommit på fötter ens efter flera år. Ett av de första stora problemen är att få en bostad.

JENNYS BERÄTTELSE

Jenny hade aldrig tidigare upplevt en sådan stress och rädsla. Tillvaron skulle rasa om hon inte fick tag på en ny lägenhet och det måste gå fort. Hon hade levt fyra år med våld som hon förnekade. Hennes mamma förstod att något var fel, vännerna diskuterade i en chattråd hur de skulle kunna hjälpa henne och polisen hade kommit två gånger. Jenny pratade bort dem alla. Sedan sa en vän något som ruskade om henne. Vännen hade råkat se när Jenny fick en örfil. Han hade lagt märke till hur hon gick som på äggskal hemma och han hade länge försökt få henne att berätta, så länge att han börjat tröttna och han utbrast i frustration: ”Jag skiter i dig men dina barn kan inte leva så här.” Han gav henne telefonnumret till sin syster som var polis i ett annat län.

”Det var inte förrän jag pratade med henne som jag förstod hur allvarligt det var. Jag visste ingenting om kvinnofridskränkning och jag anmälde inte för min skull utan för mina barns”, berättar Jenny.

Mannen häktades och den första tiden efter upprottet kände Jenny tillförsikt. Hon skulle få tillbaka sitt gamla liv. Men för att kunna arbeta behövde hon en förskoleplats i ett annat område. Då måste hon ha en hemadress. Allt hängde på det. Annars skulle hon inte kunna försörja sig. Hon ringde det kommunala bostadsbolaget. Bostadskön var lång. ”De sa att jag skulle undvika att berätta att jag hade skyddade personuppgifter för då skulle ingen vilja ha mig som hyresgäst.” De rådde henne att köpa en lägenhet. Om hon skulle lyckas få ett banklån, vill säga. Jenny var sjukskriven. Hon hade inget bodelningsavtal och var ensam betalningsansvarig för en skuld på 300 000 kronor som ex-mannen vägrade ta ansvar för.

Jenny ringde runt till banker hela dagarna. Flera visade sympati. De beklagade att Jenny inte skulle ha råd med högre lån. Banker räknar schablonbelopp och hon var ensamstående med tre barn. Jenny argumenterade och vädjade. Hon åkte på möten på bankkontor i hemstaden

och närliggande städer. Med sig hade hon en lista på omkostnader och en kopia på domen. Veckorna gick. Varje möte tog på krafterna. Under den andra månaden mötte hon en kvinnlig banktjänsteman som gick med på att ge Jenny ett lånelöfte.

Det betydde inte att problemen var lösta. Ex-maken hade slutade betala för deras boende i samma stund hon lämnade honom. Lägenheten såldes men han struntade i att lösa deras andra lån och fortsatte vägra göra bodelning. Två år senare är den fortfarande inte gjord. Jenny ser det som systemfel. ”Samhället borde kunna ingripa vid bodelning i sådana här fall. Vill man hämnas är det en utmärkt metod att vägra bodela för man kan fortsätta utöva kontroll utan att det blir några konsekvenser.”

Jenny anser sig själv ändå lyckligt lottad: Hon har ett bra arbete som chef i kommunal förvaltning och ett hem, en liten lägenhet, alldeles för liten för tre barn, men hennes.

FLER KVINNOR I SAMMA SITUATION

Andra gömda kvinnor har haft det betydligt svårare än Jenny. En paragraf i socialtjänstlagen⁸ ger kvinnorna rätt att ansöka om bostad i en annan kommun, men det betyder inte att den andra kommunen måste hjälpa till. För det mesta vill kommunen inte ”ta över” deras fall. En kvinna berättar att hon skickade sin ansökan till åtta kommuner. Alla sa nej. Nu är hon tillbaka i skyddat boende, i samma stad som våldsutövaren hon skulle skyddas från.

Jag vågar knappt gå ut men det är allt de kunnat ordna, säger de på socialtjänsten. För tre veckor sedan var det så farligt för mig att vistas i den här kommunen så jag förbjöds att åka hit för att träffa min läkare, men nu går det tydligen bra.

Anna A, 48

De lovade mig överflytt till en annan kommun men jag blev bortglömd så plötsligt hade ingen ansvar för mig och mina tre barn. Inte min gamla kommun och inte den nya – där sa de att om man inte har råd att bo här får man ta och flytta.

Hanna A, 31

De gömda kvinnorna fick erfaras att de inte är attraktiva hyresgäster. Privatvärdar var rädda för att hotbilden skulle leda till skrämmande händelser och störa andra boende. De kommunala bolagen brukar begära att kvinnorna ska skriva in sig med personnummer i den öppna bostadskön. Flera kvinnor fick rådet att annonsera efter bostad, fast de måste ta ansvar för sitt skydd och inte får synas offentligt. Andra fick en lista på adresser till vandrarhem. Kvinnorna har tvingats flytta med sina barn mellan lägenhetshotell och andrahandsbostäder. En bodde i husvagn. Samtidigt skulle de visa att de var bra och trygga mammor.

Vi fick två rum på ett vandrarhem som var ett flyktingboende med många män. Köket låg i källaren och jag vågade inte gå ner dit. Efter två dagar ringde jag och grät och undrade om det inte någonstans i Sverige fanns en bostad där vi kunde gå på toaletten och känna oss trygga.

Anna B, 48

⁸ Enligt 2 a kap. 8 § punkt 2. socialtjänstlagen (2001:453), SoL En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

Han hävdade sambolagen och fick ta över kontraktet, jag var hemlös med en bebis och måste tvinga nya kommunen att hjälpa mig, och vi hamnade till slut i en liten lägenhet med vägglöss.

Freja, 36

Kvinnornas ekonomiska problem beror framförallt på att de inte kan försörja sig. Många – sex av tio kvinnor – tvingades att lämna sina arbeten. Flera har bytt yrke. Problemen med arbete fortsatte. Arbetsgivare är misstänksamma och oroar sig för att hotbilden mot kvinnan skulle kunna vara en fara för hela arbetsplatsen.

De frågar mig varför jag byter jobb hela tiden. Jag svarar lite olika. Ibland säger jag som det är, att jag har problem med ett ex och att han dykt upp på min arbetsplats och varit hotfull. De lyssnar men det är klart, de tycker inte att jag känns som ett säkert kort. Nu har jag börjat plugga.

Kim A, 43

Det har varit svårt att få arbete när man diagnostiserats med ADHD, PTSD, ångest och har varit isolerad under en så pass lång tid.

Nina, 32

Jag kommer aldrig att arbeta heltid mer. Min kropp har tagit för mycket stryk. Jag har förlorat hörseln på ett öra dessutom.

Felise, 45

ELLAS BERÄTTELSE

Någonstans i Sverige bor Ella och hennes fyra barn och drar sig fram på hennes studielån. Hon har under två år lånat etthundratusen kronor av vänner och släktingar. Den ekonomiska pressen började redan före flykten. Den dåvarande fästmannen sa att Ella var skyldig honom pengar för att han överlätit föräldradagar till henne. Hon lånade ihop sextontusen. Han var dessutom ursinnig för att hon skulle gå tillbaka till jobbet och ”inte prioriterade familjen”. Hon tog tjänstledigt för att studera och hoppades att han skulle lugna ner sig.

Ella är mycket rädd för förövaren, pappa till hennes yngsta. Han har berättat vad han gjorde mot andra i sitt kriminella liv. ”Han skulle kunna döda mig var som helst, på Ica om så var, det skulle inte spela någon roll för honom”, säger hon.

En sköterska på BVC såg hur dåligt Ella mådde. Hon frågade. Ella svarade svävande att hennes ex hade svårt att acceptera separationen. Nästa möte frågade sköterskan igen och Ella bröt ihop och berättade. Sköterskan förklarade att hon måste göra en orosanmälan⁹ om barnen och erbjöd sig att följa med till polisen. Ella bad att få helgen på sig. Först flydde hon till en granne.

Socialtjänsten betalade tre månaders hyra, sedan krävde de att hon skulle göra sig av med lägenheten. Ella var orolig över att bli bostadslös: tänk om det kunde leda till att hon förlorade vårdnaden om barnen. Hon var tvungen att säga upp sig efter nitton år på sin arbetsplats.

⁹ ”Orosanmälan” är vardagligt tal om anmälan till socialtjänsten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa. (14 kap. 1 § SoL)

Hon och barnen flyttade långt och fick inga möbler eller husgeråd med sig. Flyttbidraget på tretusen räckte inte långt. Skulderna växte. Hon blev även skyldig för en månadshyra i den gamla lägenheten och reparationer för det mannen hade sparkat sönder.

Ella bad om skuldsanering och fick avslag. Kronofogdemyndigheten menade att den som säger upp ett fast arbete får stå sitt kast och det mest ansvarsfulla hon kunde göra var att avsluta studierna och söka arbete. Ekonomin fortsätter gå i botten. Våldsutövaren begärde umgänge och fick rätt att träffa barnet två timmar varannan helg. Ella är enligt domslut skyldig att bekosta de långa resorna. För mannen är umgänget gratis. Liksom rättsprocessen. Ella betalar en femtedel av sina advokatkostnader.

ELLAS BERÄTTELSE ÄR INTE EXTREM ELLER OVANLIG

Alla kvinnor vi talat med har ekonomiska problem som beror på att de måste leva gömda. Männen slutade betala deras gemensamma lån och räkningar. Flera av männen tog nya lån i kvinnornas namn. Kvinnorna var tvungna att lämna sina arbeten och det var inte säkert att de fick sjukpenning fast de hade läkarintyg om trauman och krisreaktioner. Försäkringskassan kan formulera avslaget: ”Att vara våldsutsatt är inte en sjukdom som påverkar din förmåga att arbeta.” Kvinnorna var tvungna att betala för dubbla boenden och samtidigt skapa nya hem för sig och barnen. Den första tiden hade de många extra utgifter som flyttstädning, säkerhetsdörr, mobiltelefon och personlarm och de måste köpa kläder, leksaker och hygienvaror. Deras ekonomiska fall blev snabbt och brutalt. Flera har gett upp. De slutade försöka betala av skulderna och lever på existensminimum.

Jag betalade våra lån och avgifter under två år för att inte hamna hos kronofogden. Jag hade inte rätt att sälja lägenheten eftersom vi var gifta. Han hade alltså rätt att bo kvar men var inte skyldig att betala hyra och räntor. Alla skyldigheter var mina. Det är väl ändå ett systemfel.

Felise, 45

Han hade mitt digipass och tömde mina konton och stängde dem. Jag kunde inte jobba. Mat får jag från kyrkan.

Veronika, 47

Jag fick inte sjukpenning på två år. Först var felet att jag inte gått till läkare och arbetsförmedling samma dag jag åkte till skyddat boende. Sedan godkände de inte min sjukskrivning fast jag hade intyg från fyra läkare och en psykolog om att jag inte kom ur sängen och led av akut stressyndrom och komplex PTSD. Försäkringskassan skrev: ”Vi beklagar din sociala situation” men de kunde inte bevilja sjukpenning.

Louise, 35

Han tog lån i mitt namn och köpte saker och jag hamnade hos kronofogden med skulder på 800 000. Nu är min föröväre arg för att jag fick skuldsanering men inte han.

Kim A, 43

ATT INTE BLI TRODD

Först ville myndigheterna att kvinnan skulle få skydd från fortsatt våld. Sedan blev hon ändå inte alltid trodd. Som redan nämnts genomgick de flesta kvinnor en så kallad FREDA¹⁰ för att myndigheterna skulle kunna bedöma hur farlig situationen var. Resultatet visade stor risk för fortsatt allvarligt våld och till och med dödligt våld. Skatteverket beslutade om skyddade personuppgifter. Kvinnorna hade i de flesta fall intyg även från polis, kvinnojourer och skyddsboenden om att det fanns ett skyddsbehov. Minst femton kvinnors våldsutövare fick kontaktförbud. De flesta kvinnor (åtta av tio kvinnor) bytte namn, eller började kalla sig ett annat namn. Flera har bytt namn flera gånger.

Besluten visar att myndigheterna lyssnade på kvinnan och tog henne på allvar, åtminstone för det mesta – och i början av processen. I fortsättningen har det inte alltid varit så.

Nästan varannan kvinna beskriver att hon i något skede inte blivit trodd av myndigheterna. Hon har misstänkts för att överdriva och hitta på. Kvinnorna finner detta mycket märkligt. Hur kan någon ens misstänka att de frivilligt lämnade ett välordnat liv med arbete, bostad och vänner för att istället leva gömd med allt det innebär av svårigheter?

Först kändes det positivt när jag ansökte om kontaktförbud men sedan förhörde de min man och efter det ändrade de sig. "Han sa att han skulle lämna dig ifred", sa polisen och det blev inget kontaktförbud. De trodde på honom, inte på mig.

Kim A, 43

Ja, alla trodde på honom, tills jag fick en kniv i huvudet.

Lena, 62

Barnhandläggarna var skeptiska: "Du har ju tidigare sagt att våld inte förekommer så hur ska vi veta att du inte ljuger nu." Polisen gav förövaren nycklarna till min bostad där han inte ens bodde och lät barnet vara med sin farmor.

Hanna A, 31

¹⁰ Socialstyrelsens standardiserade bedömningsmetoder att användas i socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer.

**PAPPA FÖRHÖRDE MIG OM
VART VI TAGIT VÄGEN OCH
JAG SA ATT VI BODDE
”I PEPPARKAKSHUSET PÅ
LYCKLIGA GATAN”. MAMMA
HADE LÄRT MIG SÄGA SÅ.
DET FUNKADE TILLS JAG VAR
KANSKE NIO ÅR.**

LINNEA, 16 ÅR

skyddad folkbokföring

personuppgifter.
ansöker om skyddad folkbokföring

du får nytt namn

skyddad folkbokföring

personuppgifter

nytt namn

adress.

KVINNORNAS LIV BEGRÄNSAS

Våldet mot till exempel Kim A, Lena, Hanna A och Julia hade lett till skador som dokumenterats i vården, Kim A fick tänder utslagna, Lena hade krossskador på händerna, Hanna A lider av migrän efter en hjärnskakning och även Julias tänder var förstörda. Alla fyra har diagnosen PTSD. Nästan alla de gömda kvinnorna (80 av 86 kvinnor) polisanmälde våldsutövaren för brotten mot henne. Men i hälften av fallen (42 fall) lades förundersökningen ned helt eller delvis. Motiveringen har varit bristande bevisning. Många kvinnor är kritiska till att dagböcker, skärmdumpar och vittnesförhör inte räckte till en fällande dom. Det stora fortsatta problemet är att våldet tenderar att "försvinna" i myndigheternas bedömningar och beslut kring kvinnan. Det förminskas.

Samhället har visserligen bedömt att det finns en så allvarlig hotbild för den här kvinnan att hon måste skyddas. Samtidigt har den utpekade våldsutövaren inte dömts i domstol, eller fått ett mycket lindrigt straff. Det skapar utrymme för tvivel i domstolar och inom myndigheter. Kanske var våldet inte så allvarligt ändå? Har det ens förekommit något våld?

Många av kvinnorna är arga och besvikna över att de misstänkliggörs. Flera ångrar att de polisanmälde brotten och lämnade relationen. Följden blev att de själva lever begränsade liv med rädsla medan våldsutövaren fortsätter göra som han vill. Flera kvinnor uttrycker det likadant: "Han är fri och jag blev instängd på livstid."

CISSELAS BERÄTTELSE

Cissela har på grund av våldet kronisk njursvikt. Våldsutövaren gick fri och fick skadestånd. Första gången vi ser Cissela har hon glasögon, stram frisyra och synliga tatueringar, andra gången kommer hon med blonda lockar och rejäl täckjacka. Hon ändrar utseende då och då. Det blir dyrt men fungerar. Nu är hon en annan igen. "Jag tog en bild och skickade till mamma, inte ens hon kände igen mig." Samtidigt har Cissela fattat det ovanliga beslutet att framträda synlig i media och har intervjuats flera gånger. Hon nämner inte sitt efternamn och inga bilder avslöjar var hon bor.

Cissela vet fortfarande inte riktigt varför ex-maken blev så våldsam, men det var efter att de fått barn. Någon gång därefter började han blanda whisky med starka värktabletter. Då hade

de haft tio lyckliga år tillsammans. Hon hoppades länge att våldet skulle upphöra. Hade han kanske blivit psykiskt sjuk?

Journalerna vittnar om brutna revben och brännmärken efter cigaretter och plattång. Utslagna tänder. Skadade njurar. ”Skadornas art talar mycket starkt för att hon utsatts för ett grovt och repetitivt våld och att flera av skadetillfällena hade kunnat leda till dödlig utgång”, skrev en läkare.

Ex-maken har åtalats flera gånger. Första gången vågade Cissela inte vittna mot honom i domstol. Han hade suttit häktad tre månader och straffvärdet för brotten var högst sex månader: sannolikt skulle han släppas snart. Om hon berättade för rätten mitt framför ögonen på honom skulle han vara argare än någonsin när han kom ut. Hon behövde vara försiktig. Domstolen fällde mannen för en av två åtalpunkter, en misshandel: han hade sparkat Cissela i huvudet och på kroppen. Vittnen fanns, och läkarintyg på skadorna. Påföljden blev skyddstillstånd med samhällstjänst 80 timmar och krav på att genomgå behandling för missbruksproblem. Det var ”en tillräckligt ingripande påföljd för det brott han nu befunnits skyldig till”, står det i domen.

Våldet fortsatte. En polis spände en kväll ögonen i Cissela och sa att ”han kommer slå ihjäl dig”. Då hade många redan förstått allvaret: familjen, vännerna, kollegorna. Cissela hämtade en dag dottern på förskolan och de båda försvann.

Nästa gång Cissela mötte sin förre man i domstol hade åklagare lagt ner mycket arbete på utredningen och stämde för 13 fall av misshandel. Våldsutövaren riskerade sex års fängelse. Cissela kände sig väl förberedd när hon gick till första rättegångsdagen men hon hann inte mycket mer än att sätta sig i tingsalen innan åtalet lades ned på grund av ”brist på fällande bevisning”. Poliserna hade upptäckt att datum för två av fotografierna inte stämde med de Cissela sagt. Det fanns tio andra bilder av skador hon sagt rätt datum för.

Mannen gick därifrån som en fri man och fick senare 55 000 kronor i skadestånd för att han varit häktad för brottsmisstankar som lagts ner. Cissela har fått femtusen kronor för sina skador. Vid en ytlig besiktning av straffregistret framstår inte Cisselas ex-man som så farlig att han skulle kunna döda henne. Men det är Cissela övertygad om. Det tror även socialtjänsten och polisen. Han letar efter henne. Hon har blivit röjd fyra gånger. En gång hade hans släkting som arbetade på socialtjänsten tagit reda på var Cissela fanns. En annan gång skickades hennes brev av misstag hem till honom. Åtminstone en gång har han känt till hennes adress: hon vet inte hur det gick till men en dag stod en stor blomma utanför ytterdörren. Hon flyttade snabbt igen. Cissela vill också att deras dotter ska få byta sitt ovanliga efternamn men det går inte. Då måste hon ha våldsutövarens godkännande.

Två år har Cissela levt gömd. Hon tvingades säga upp sitt arbete som specialistsjuksköterska. Hon skulle ha skrivit in sig på arbetsförmedlingen men missade med tre dagar. Det gick inte att ändra. I beslutet står att det inte är förmildrande att ha levt med en våldsam partner. Fortfarande vet hon inte hur hon ska kunna försörja sig. ”Jag kan inte jobba på grund av njursvikt och jag kan inte få mer studiemedel, så vad gör jag sedan?”

Cissela har för sin säkerhet flyttat fem gånger på två år. Men hon bestämde sig för att sluta fly. Hon vill som en motståndshandling visa sitt ansikte. ”Jag har respekt för kvinnorna som bara vågar låta sig intervjuas anonymt men de historierna tar man inte till sig på samma sätt. Det blir inte på riktigt för människor. Jag vill visa att det här är jag och det här är det som hände mig. Min historia ska han inte kunna ta från mig. Så mycket ska han inte få skrämma mig.”

**JAG BETALADE VÅRA LÅN OCH
AVGIFTER UNDER TVÅ ÅR FÖR
ATT INTE HAMNA HOS
KRONOFOGDEN. JAG HADE
INTE RÄTT ATT SÄLJA
LÄGENHETEN EFTERSOM VI VAR
GIFTA. HAN HADE ALLTSÅ RÄTT
ATT BO KVAR MEN VAR INTE
SKYLDIG ATT BETALA HYRA OCH
RÄNTOR. ALLA SKYLDIGHETER
VAR MINA. DET ÄR VÄL ÄNDÅ
ETT SYSTEMFEL.**

FELISE, 45

VÅLDSUTÖVARNA

Förövarna i vår rapport är nästan alla på fri fot. 32 män dömdes för något eller några av brotten mot kvinnan och några även för brott mot barnen. Sex av tio fick inga straff. 21 män dömdes till fängelse. De flesta av dem fick en påföljd på omkring två år. Två våldsutövare fick ett längre straff: fem års fängelse, och tre fick ett kort straff: två, fyra respektive sju månader. Två friades i hovrätten från brottsmisstankar.

Andra dömdes till böter, skyddstillsyn, samhällstjänst eller behandling, i flera fall en kombination av de nämnda påföljderna.

Han fick 60 timmars samhällstjänst. Det var mitt livs förnedring. Efter att ha suttit två dagar i domstol. Åklagaren hade yrkat fängelse för grov kvinnofridskränkning men domstolen sa att det kunde det inte bli eftersom vi inte bodde ihop – ändå var vi förlovade och hade fått barn. Allt plockades bort och till slut var nästan ingenting kvar av åtalspunkterna. Jag var i och för sig rädd för att han skulle dömas till ett strängt straffa för då skulle han bli ännu argare.

Ella, 40

Han fick villkorlig dom och 75 timmars samhällstjänst, Jag fick 24 000 i skadestånd. För de pengarna köpte jag en cykel för det kändes som att jag blev fri.

Petronella, 45

Männen som misstänktes för brott mot de 86 kvinnorna har lägre utbildning jämfört med kvinnorna och saknar oftare arbete. De arbetar eller har arbetat inom företrädesvis industrin och på verkstäder och restauranger och i vården. Ett tiotal har en akademisk utbildning.

Nästan varannan av de utpekade våldsutövarna – 42 män – är utlandsfödda, de flesta i länder utanför Europa. 44 män är födda i Sverige och av dem har nästan alla svenskfödda föräldrar.

Minst 57 män är lagförda för andra brott. Många har dömts för flera brott. De vanligaste brotten är våldsbrott, allt från misshandel, våld mot tjänsteman och i två fall mord. Det näst vanligaste brottet är narkotikabrott. Minst tretton är tidigare dömda för våldsbrott mot kvinnor och barn, och i två fall för våldtäkt.

Minst fem kvinnors våldsutövare tillhörde eller hade starka band till kriminella gäng. I de fallen visste polisen redan från början att våldsutövaren kunde vara farlig och hade gjort anmälningar till socialtjänsten. Våldsutövarna dömdes ändå till få eller inga av brotten mot kvinnan.

HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

I vart femte fall utsattes kvinnan för hedersrelaterat våld och förtryck. Det gäller 19 kvinnor i rapporten. Vi har rådfrågat expertis inom Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck (NKT)¹¹ om hur sådant våld bör avgränsas mot våld i nära relationer. Vår utgångspunkt har varit kvinnornas egen upplevelse. Kvinnorna beskriver våldsutövarens ständiga kontroll av deras klädsel och uppförande och att han fann kontrollen naturlig. Han hade stöd av sin familj för ett sådant tänkande om att upprätthålla ”hedern” och att bestraffa överträdelser.

Tänk på min heder, sa han hela tiden. Jag började själv tänka i de banorna. Vad som helst kunde vara mot hans heder. Han försökte strypa mig i trapphuset och när jag skrek hade jag skämt ut honom för grannarna. Hans familj tyckte inte det var rätt att han slog mig men det var även fel av mig att lämna honom. Man måste stå ut, menar de.

Elin, 28

Jag vågade inte anmäla våldet mot mig. Jag anmälde brotten mot barnen för att visa en gräns men det fick räcka. Det är bättre att stryka vargen med hårs. Jag ville egentligen inte ha honom i fängelse för då kommer slakten och det går inte att låsa in hela slakten. Allt det här förstod de på det skyddade boendet men för socialtjänstens barnhandläggare blev det mer som att ”då är han väl inte så farlig då om du inte har anmält honom”.

Moa, 39

I Stockholm var socialtjänsten väldigt kompetenta och utredde rätt saker snabbt. Men i andra län har det varit fruktansvärt. De kan ingenting om heder och de förminskar allt som hänt. Socialtjänsten har lagt massor av energi på att utreda mig som mamma, men vi hade ju inte varit i den här situationen om det inte fanns en pappa som hotat att döda oss och en släkt bakom honom.

Emma, 34

CISSIS BERÄTTELSE

I det tydligaste exemplet på hedersrelaterat våld och förtryck var våldsutövarna en pappa och andra manliga släktingar. Kvinnan i den här berättelsen kallar sig Cissi.

För henne var våldet lika naturligt som luften hon andades. När hon föddes blev hennes mamma utsatt för våld för att ha gett liv åt en flicka. Cissi fick veta av mamma att det var

¹¹ Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötaland.

Cissis eget fel att pappan ständigt slog henne. Om hon bara lyssnade på det han sa och gjorde exakt som han ville skulle hon slippa. Hon höll fast vid det i tanken. Pappa var en fantastisk pappa, han älskade henne, det var henne själv det var fel på. Men Cissi minns även att hon ibland kände tvivel när hon såg blåmärkena på sin kropp.

När hon var tolv år krävde pappa att hon skulle låtsas ha en funktionsnedsättning. Han skulle bli hennes assistent. Lärare i skolan började ana vad som pågick hemma. Grannar och en anonym person gjorde anmälningar till socialtjänsten. Åren gick. Familjen ville att Cissi skulle gifta sig med en kusin men hon vägrade. Då började det bli farligt hemma. Familjen spekulerade: ”hon ligger säkert med en svenne”. Cissi visste att hon hade förstört familjens heder. Hon kände på sig att något planerades.

En dag fick Cissi syn på flygbiljetter till föräldrarnas ursprungsland, enkel resa. De låg på ett bord i föräldrarnas sovrum. Då fattade hon ett snabbt beslut. Hon packade två väskor med syskonens nallebjörnar, pyjamas, tröjor och byxor. I sin ryggsäck lade hon fotografier från när de var små.

Först trodde socialtjänsten på Cissi och syskonen. De fördes genast till ett enskilt rum. Cissi berättade allt. Hon förklarade för socialsekreterarna hur de skulle göra för att få även deras mamma att våga prata med dem.

Pappan dömdes i tingsrätten till åtta års fängelse och en halv miljon kronor i skadestånd. Hovrätten friade honom. Cissi fick veta att bevisen var svaga. Pappans nya advokat sa att Cissi gjorde allt detta för att få pengar. Efter det verkade socialtjänsten inte riktigt tro på Cissi som förut. Hon bröt samman och behövde psykiatrisk vård. Medan hon var inlagd sade socialtjänsten upp platsen på det skyddade boendet. Cissi blev hemlös.

Nu några år senare hon på fötter igen. Hon har en akademisk examen. ”Men jag har lärt mig att inte berätta för arbetsgivare att jag har skyddade personuppgifter, då tror de inte att man kan vara en stabil person.”

TVÅ KVINNOR UTNYTTJADES I PROSTITUTION

TVå av kvinnorna i rapporten utnyttjades i prostitution. Maria C hade en pojkvän som utnyttjade henne i prostitution för att finansiera sitt missbruk och det var framförallt han som utsatte henne för andra former av våld. Hon lämnade prostitutionen med stöd av Mikamottagningen som bland annat arbetar med människor som har erfarenhet av prostitution eller har utsatts för människohandel för sexuella ändamål. Amanda såldes av sin familj i ett annat europeiskt land och senare även av en pojkvän i Sverige. En organisation hjälpte henne för några år sedan att lämna relationen

ATT LEVA MED SKYDDADE PERSONUPPGIFTER INNEBÄR SÄMRE TILLGÅNG TILL VÅRD

Kvinnorna har fysiska skador som kan vara mycket omfattande. Fem kvinnor har utslagna tänder. Fyra fick hörselnedsättning. Vanligt är trasiga leder, ryggar, knän och höfter. Sönderslagna käkar. Skador på njurar, underliv, ändtarm och neurologiska skador.

Jag har en käke som inte går att operera tillbaka och är blind på ett öga, han körde in en skruvmejsel där. Jag har även migrän och underlivsskador och många ärr på magen från knivhugg.

Amanda, 29

Jag har ärr i ansiktet och på kroppen och sökte hjälp för att rätta till men fick avslag. När jag tog bort livmodern fann man ärr från kniv där. Han högg mig när jag var gravid med barn nummer två.

Jenny A, 29

De gömda kvinnorna får inte samma tillgång till vård som andra. De kallas inte till mammografi eller cellprovtagning, och inte till vaccinering mot Covid.

Eftersom kvinnornas personuppgifter inte finns i register blir de ”bortglömda”. Flera av kvinnorna fick även problem att få ett så kallat covidpass. Andra hade svårt att få barnen vaccinerade mot covid.

Andra kan boka i appen, vi behöver jaga på rätt telefonnummer. Min man nuvarande ringde 1177 och skulle boka ett test. De talade om för honom att han måste boka i vårt förra län.

Petronella, 45

Inom sjukvården saknas enhetliga rutiner för att hantera personer med skyddade personuppgifter. Sju av tio kvinnor i rapporten fick problem när de sökte vård.

Kvinnornas berättelser avslöjar stora skillnader i synen på säkerhet. På vissa mottagningar förs endast pappersjournaler över patienter med skyddade personuppgifter och på andra anses elektroniska journaler säkrare. Vissa gömda kvinnor registreras med födelseår och andra med hela personnumret. Några kvinnor fick ett särskilt nummer av vårdgivaren, liknande ett sådant asylsökande får och som kallas ”reservnummer” eller ”u-nummer” eller något annat, beroende på vilken region det gäller. Andra kvinnor bad om ett sådant särskilt nummer men fick det inte. I region Skåne fick en kvinna nyligen veta att reservnummer ”försvann” i november 2021. Som följd vägrades hon ta ut sitt recept.

Nästan sju av tio kvinnor – 57 kvinnor – är av olika skäl missnöjda med att de inte fått rätt vård och behandling för sig och sina barn. Deras kritik handlar om slarv, okunskap och dåligt bemötande. De flesta har någon gång ropats upp inför andra patienter med sitt riktiga namn eller som ”Skyddade personuppgifter” vilket känns utpekande och obehagligt även det. Minst tio kvinnor råkade ut för att journaler hanterades ovarsamt.

Min dotter behöver vård ibland för sin sjukdom men det dröjde flera veckor innan de fick fram journalerna om hennes sjukdomshistoria. Numera har jag egna kopior på alla journaler i beredskap om något skulle hända.

Emma, 34

Information Skyddade personuppgifter Du som är utsatt för hot kan i vissa fall få skyddade personuppgifter. Det innebär till exempel att ditt namn och adress skyddas i folkbokföringsregistret. I vanliga fall är uppgifterna i det svenska folkbokföringsregistret offentliga. Det finns tre typer av skyddade personuppgifter, eller skyddad identitet som det också kallas: skyddad folkbokföring, som innebär registrering i folkbokföringsregistret, eller registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering, eller registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering och fingerade personuppgifter, som innebär registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering och fingerade personuppgifter. Om du vill ansöka om skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering ska du posta din ansökan till en särskild adress. Vilken adress du ska skicka din ansökan till beror på var du bor. Välj det län där du är folkbokförd för att ta reda på vilken adress du ska skicka din ansökan till. Information Skyddade personuppgifter Du som är utsatt för hot kan i vissa fall få skyddade personuppgifter. Det innebär till exempel att ditt namn och din adress skyddas i folkbokföringsregistret. I vanliga fall är uppgifterna i det svenska folkbokföringsregistret offentliga. Det finns tre typer av skyddade personuppgifter, eller skyddad identitet som det också kallas: skyddad folkbokföring, som innebär registrering i folkbokföringsregistret, eller registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering, eller registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering och fingerade personuppgifter, som innebär registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering och fingerade personuppgifter. Om du vill ansöka om skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering ska du posta din ansökan till en särskild adress. Vilken adress du ska skicka din ansökan till beror på var du bor. Välj det län där du är folkbokförd för att ta reda på vilken adress du ska skicka din ansökan till. Information Skyddade personuppgifter Du som är utsatt för hot kan i vissa fall få skyddade personuppgifter. Det innebär till exempel att ditt namn och din adress skyddas i folkbokföringsregistret. I vanliga fall är uppgifterna i det svenska folkbokföringsregistret offentliga. Det finns tre typer av skyddade personuppgifter, eller skyddad identitet som det också kallas: skyddad folkbokföring, som innebär registrering i folkbokföringsregistret, eller registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering, eller registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering och fingerade personuppgifter, som innebär registrering i folkbokföringsregistret med sekretessmarkering och fingerade personuppgifter. Om du vill ansöka om skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering ska du posta din ansökan till en särskild adress. Vilken adress du ska skicka din ansökan till beror på var du bor. Välj det län där du är folkbokförd för att ta reda på vilken adress du ska skicka din ansökan till.

MÅNGA KVINNOR LIDER AV POSTTRAUMATISKT STRESSYNDROM

Två av tre (56 av 86) av de intervjuade kvinnorna lider av PTSD. Nitton kvinnor berättar att även ett eller flera av deras barn fått diagnosen PTSD. Händelser som kan leda till PTSD, posttraumatiskt stressyndrom, kan vara krig, tortyr, svår sjukdom och även våld i nära relationer. Vanliga symptom är mardrömmar, minnesluckor, nedstämdhet, svårigheter att sova och koncentrera sig och så kallade flashbacks: minnen utlösta av situationer eller händelser som påminner om de skrämmande upplevelserna.

Jag köade två år för traumabehandling som inte ens var bra.

Louise, 35

I min förra kommun beviljades jag inte traumabehandling – där jag bor nu tycker de att det är jättekonstigt. Här får jag fin hjälp.

Julia, 44

Det tog ett år att få traumabehandling fast jag var i mycket dåligt skick.

Felise, 45

Femton kvinnor av 86 har en diagnos, vanligast är ADHD. Sexton barn har diagnosen ADHD eller någon form av autism och två barn har olika funktionsnedsättningar.

DOMSTOLSTVISTER OM VÅRDNAD, BOENDE OCH UMGÄNGE

65 kvinnor har barn med våldsutövaren och av dem har 54 kvinnor stämts på vårdnad och umgänge. 24 kvinnor har varit i domstol fler än en gång gällande umgänge med barnen och i några fall väldigt många gånger. En kvinna – Pernilla – har varit på 18 rättegångar om sin tonårsson som inte vill träffa pappa. Så fort en dom vunnit laga kraft kunde mannen ansöka igen om att få vårdnad och umgänge.

För barnen är det otroligt jobbigt att tala med familjerätten om och om igen om vad de varit med om. Min dotter fick akut traumabehandling efter förra gången, hon mådde så dåligt av att allt revs upp. Nu är det dags för en tredje vända. Familjerätten beklagar men de måste prata med barnen. Jag skulle kunna vägra låta dem prata med min dotter men det skulle se dåligt ut. Jag tycker att när det finns en dom som säger att barnen absolut inte vill träffa pappa, så skulle det behövas konkreta nya omständigheter för att kunna få den omprövad.

Louise, 35

Min psykolog säger att det jag varit med om är att jämställa med krigsupplevelser och nu ska jag alltså skicka mitt barn tillbaka till krigszonen. Det känns helt sjukt. På relationsvåldscentrum säger de att domstolarna lever på stenåldern, särskilt när det gäller umgänge med små pojkar. de tror hårt på att pojkar behöver manliga förebilder, men hur bra förebild är en man som slår?

Sigrid B, 38

Var fjärde kvinna i rapporten, 17 kvinnor och deras 24 barn, måste lämna barnen till deras pappor för umgänge. Det handlar om 17 kvinnor och deras 24 barn. Papporna är i de flesta fall inte åtalade och dömda för våldet; förundersökningen lades ner. Men fyra pappor fick umgänesrätt fast de dömts för våld mot barnens mammor. Av dem är tre pappor tidigare dömda för grov våldsbrottslighet: grov kvinnofridskränkning, grov misshandel, vapenbrott, olaga hot och olaga frihetsberövande. En pappa är tidigare dömd för mord och därefter till villkorlig dom för brotten mot sitt barns mamma. Han ska snart få träffa sitt barn varannan helg. Barnets mamma Klara berättar att barnet mår bättre nu efter att ha fått samtalsterapi och inte behövt träffa pappa på ett halvår. Hon anser att domstolens fokus på ”barnets bästa” går mot barnkonventionen i de här fallen. Hon säger: ”Självklart är två föräldrar det bästa för barnet men förutsatt att de fungerar som föräldrar. Inte om en förälder betar sig illa och är våldsam. Lagen bygger på något sätt på tanken att alla kan ändra sig. Men alla ändrar sig inte.”

De 17 kvinnorna som måste lämna barnen för umgänge ställs inför svåra och smärtsamma val. De måste följa domen om umgänge, samtidigt måste de också skydda barnen.

Efter sista umgänget var hon apatisk. En vecka senare ringde de från förskolan. Hon satt i ett hörn och hade kissat på sig och skrek att hon inte vill träffa pappa och att han tagit hårt i henne och skulle döda hennes mamma. Hon ville inte att hennes mamma skulle dö. Socialtjänsten polisanmälde men sa även att de "måste vara neutrala".

Ella, 40

På barnsamtal inför umgänget ritade min dotter sin pappa och att han brinner. Pojken sa att han önskade pappa död. Familjerätten försökte dra ur dem något positivt, "vad skulle ni vilja göra med pappa?". Flickan sa att hon vill ha banan och åka rutschkana. Pojken ville ha ballonger och tårta. Jag frågade sonen efter ett möte och då hade familjerätten sagt att de ska fixa kalas för att de ska gå till umgänget.

Johanna, 39

Hanna A försökte förgäves lämna sin tioåring för umgänge. Pojken vägrade stanna hos pappa. Han hade pratat om att ta sitt liv och socialtjänsten och polisen avrådde från umgänge men det fanns ett domstolsbeslut Hanna måste följa. Försöket pågick en timme innan det avbröts. "Jag vill egentligen inget hellre än att det ska bli umgänge, om det kan gå lugnt till, jag skulle behöva lite avlastning", säger Hanna. Det blev inget umgänge och Hanna dömdes till vite på 70 000 kronor hon inte kan betala. Strax efter att domen vunnit laga kraft kom domstolen fram till att Hanna aldrig borde ha dömts till vite eftersom inget umgänges-sabotage ägt rum. "Så nu sitter jag hos Kronofogden samt har en dom på mig."

För närvarande har Hannas och Johannas barn umgänge över videosamtal och inte fysiska möten. Men Ellas dotter ska börja träffa sin pappa igen. Pappan är dömd för misshandel och olaga hot mot mamman. Det professionella nätverket runt flickan protesterar: förskolan, barnhälsovården och socialtjänsten. Men i en ny dom står att umgänget ska genomföras och är flickans "rätt". Hon ska träffa sin pappa en timme varannan vecka. Bilresan tar en hel dag. Hon är fyra år.

MOAS BERÄTTELSE

Moa försöker hålla sina små barn ovetande om var de bor. Men snart kan de läsa själva. Barnen träffar pappa varannan helg. Vid varje umgänge finns risken att de råkar säga något som blir ledtrådar till var de finns. Barnen är fem och tre år. Deras mamma Moa vet inte säkert hur mycket de har uppfattat om sin nya hemort. Hon försöker hålla dem i en bubbla där inga namn på städer, gator, butiker och lekparker någonsin nämns. När de åker kollektivtrafik brukar hon sätta på barnen hörlurar med musik så att de inte kan uppfatta namnet på deras hållplats. Barnen får sällan följa med på förskolans utflykter och personalen kallar inte Moa vid förnamn utan säger "mamma".

Moa vet inte om barnens pappa letar efter dem men hon är mycket rädd för att hans stora släkt ska få veta var hon och pojkarna finns. Två gånger tidigare har hon röjts: en gång i ett mejl från tingsrätten och en annan gång när socialtjänsten berättade för barnens pappa vart de flyttat. Hon har bytt namn två gånger och flyttade tolv gånger under knappt två år.

Den äldste sonen har börjat fråga Moa varför han inte kan få ha födelsedagskalas och inte kan leka med kompisar hemma. Moa vill helst inte att han leker borta heller för då måste hon själv vara med och pojken kan höra att mamma kallas ett annat förnamn än det riktiga. "Det är en tidsfråga. Snart vet min son precis var vi bor. Då blir det ett tungt ansvar för barnen att inte röja oss. Men det är som det är. Jag kan inte sluta leva helt. Jag tänker att jag kan bli skjuten eller så illa slagen att jag måste sitta i rullstol men det ska säkert gå ändå, om jag får hjälp."

ATT FÖRVÄNTAS SAMARBETA MED FÖRÖVAREN

Flera kvinnor berättar att domaren kritiserade dem för ”samarbetssvårigheter” när de ville ha ensam vårdnad. Kvinnorna sa att de inte kan samarbeta med en man som vill skada dem. Men domaren ville inte lyssna på det och inte prata om våldet hon och barnen utsatts för. Kvinnorna efterfrågar bättre kunskap om våld i nära relationer i domstolarna.

Huvuddomaren kritiserade mig för att jag ville ta barnen från pappan. Han sa till mig: ”Du måste leva i framtiden och inte i det förgångna.” Då hade min förra man just hotat att skjuta mig.

Petronella, 45

Tingsrätten ville inte höra om att vi har skyddad folkbokföring och personlarm. Inställningen var att ”han är inte dömd för våld så det har inte hänt och det ska vi inte prata om”.

Sigrid B

I hovrätten blev jag hotad av domaren som sa ”Du går med på umgänge, annars förlorar du vårdnaden”. Han sa det utan att ha tittat på bevisningen.

Helena, 32

Lina, Petronella, Sigrid, Kim och andra som varit i vårdnadstvister upplevde att domstolarna inte trodde på dem när de berättade om våldet som hon och barnen utsatts för. Vi vet inte hur vanligt det är. De flesta av de 54 våldsutsatta kvinnorna som haft tvister om vårdnad, boende och umgänge var tvungna att rätta sig efter tingsrättens beslut. Hovrätten ville inte bevilja något prövningstillstånd.

En av få som lyckades få en ny prövning i hovrätten är Karin. Det skulle visa sig att hovrätten drog helt andra slutsatser efter att ha läst samma utredning och hört samma vittnen. Tingsrätten trodde inte på Karin. I domen står att hon ”inte med någon större tyngd lett sina påstående om hot och våld i bevis”. Med tvekan lät man Karin behålla vårdnaden och beslutade att barnen skulle ha umgänge med pappa varannan helg. Men hovrätten tvivlade inte på Karins berättelse. I en kortfattad dom hänvisade man till utredningen som redan gjorts om våldet mot Karin och att ”...enligt hovrätten saknas det anledning att ifrågasätta kompetensen hos socialtjänsten”. Hovrätten ansåg vidare att det inte går att ordna umgänge eftersom barnen skulle kunna råka avslöja var de bor. Karin hade just tvingats flytta eftersom tingsrätten röjde deras bostadsort i ett mejl som nådde pappan. Barnen ska inte behöva ryckas upp igen, ansåg hovrätten.

SOFIAS BERÄTTELSE

Polisen och socialtjänsten uppmanade Sofia att lämna våldsutövaren för att skydda barnen. Följden blev att hon förlorade vårdnaden om barnen. För Sofia började uppbrottet med att hennes sjuåriga dotter ringde polisen om att hennes pappa varit våldsam mot henne. Poliserna kom och förklarade att de måste ta med sig barnen. Sofia fick välja om hon ville följa med eller inte. Det ville hon. De kördes till ett hotell.

Så småningom blev det förhandling i tingsrätten om vårdnaden. Då hade pappan ännu inte åtalats för våldet. Advokaten varnade Sofia för att ta strid. Mannen var inte dömd och domstolen kunde tycka att mannen var en bättre förälder än hon. Sofia gick med på gemensam vårdnad och att barnen skulle få umgänge med pappan. ”Jag ångrar det nu.”

Senare dömdes pappan för två fall av misshandel av Sofia och en ringa misshandel av äldsta dottern. Flickan berättade för myndigheter under tre år att hon inte ville vara med pappa. Sofia säger att hon inte visste på vilket ben hon skulle stå. ”På socialjouren sa de att jag måste skydda barnen annars måste de plocka dem.” Samtidigt måste umgänget fungera för att hon skulle bevisa sig vara bra mamma. Mannen var visserligen dömd för våld mot barnet men det var ”en bagatell”, sa socialtjänstens barnhandläggare som drev att föräldrarna måste komma överens. Det slutade med ännu en rättegång om vårdnad och umgänge. Tingsrätten beslutade att ge pappan vårdnaden: han bedömdes vara bättre på att ”samarbeta”.

Ytterligare tre av kvinnorna i rapporten hamnade i ungefär samma situation: Ellen, Isabella och Kim. Kvinnorna beskriver motstridiga budskap från myndigheterna. ”De sa att jag skulle ta mitt ansvar och skydda barnet, men hur skulle jag skydda barnet om jag lämnade henne till umgänge med pappan?”, säger Isabella.

Hon hade ensam vårdnad under tre år. Under den tiden gjordes tolv orosanmälningar till socialtjänsten om att flickan inte verkade må bra efter umgänge med pappan. Då började Isabella neka pappan att ha dottern hemma hos sig över natten. Följden blev att tingsrätten gav pappan vårdnaden med motiveringen att han var den som bäst kunde se till att umgänget fungerar. Isabella träffar sin dotter varannan helg.

I fallen som rör Sofias, Ellens, Isabellas och Kims barn hade det ingen betydelse för domstolen att pappan var dömd för våldet mot deras mamma eller straffad för andra våldsbrott. Kims dåvarande man var tidigare dömd för grov kvinnofridskränkning, misshandel och olaga hot. Ändå ansågs han vara den lämpligaste föräldern. Tingsrätten gav honom ensam vårdnad. Kim skulle inte ens få umgänge det första året. ”Domaren ifrågasatte att jag inte kunde ”samarbeta”, säger Kim. Hovrätten gav Kim vårdnaden tillbaka.

Kim säger att de ”mår ganska bra efter omständigheterna”. Dottern träffar pappa två timmar varannan fredag.

**SOCIALTJÄNSTEN HAR VARIT
BRA ÖVERLAG, MEN BARNEN
HAR UTTRYCKT TYDLIGT ATT DE
INTE VILL VARA MED PAPPA,
OCH DET HAR MAN INTE TAGIT
HÄNSYN TILL.**

ELIN B, 39 ÅR.

SOCIALTJÄNSTENS ARBETE

Sju av tio kvinnor säger att de fick problem med socialtjänsten. Bara 26 av 86 kvinnor tycker att socialtjänsten hanterat deras ärenden väl. De andra berättar om motstånd: de har inte blivit trodda på och inte fått stödet de behöver. Bristen på kontinuitet slår hårt mot barnen. Ett barn hade sexton handläggare på ett år. Flera kvinnor säger att socialtjänsten tog våldsutövarens parti.

Skillnaderna i bemötande är mycket stora. Samma kvinna kan ha fått ”fantastiskt” stöd från socialtjänsten i sin första kommun och mycket dåligt i nästa kommun, eller tvärtom. Vanligt är att hon upplevde en dragkamp mellan kommuner om vem som har huvudansvar för deras överlevnad. De som bodde i större städer och mötte erfarna relationsvårdsteam är nöjdare än andra med den hjälp de fick.

Jag fick berätta om och om igen för att försöka övertyga dem. De talade över mitt huvud. Vi blev placerade på HVB-hem för kvinnor och unga med missbruk.

Maria B, 40

Hela tiden poängterades vilken bra pappa han var, de slog nästan knut på sig själva att få med det i utredningen, att han inte är farlig för sitt barn.

Ylva, 45

Relationsvårdsteamet hjälpte till i början men efter ett tag började de ifrågasätta, ”vad har du för bevis, vad har du för underlag?”.

Helena, 32

Socialtjänsten hade svårt att tro på mig, jag grät inte och verkade inte lida och jag hade till och med mage att tacka nej till insatser och vara kritisk. De skrev i utredningen att jag ”agerat oansvarigt” som gömt mig på egen hand och inte i skyddade boenden.

Freja, 36

Socialtjänsten säger att jag söker mig till män som slår mig. Det står i mina utredningar.

Emma B, 29

BRISTER I HANTERINGEN AV SKYDDADE PERSONUPPGIFTER

Skatteverket ska förmedla de gömda kvinnornas post. Kvinnorna lever med ständigt oro för post som kommer fel eller inte alls. Kvinnorna berättar om post som anlänt öppnad utan att de har kunnat ta reda på varför. Flera har fått andra skyddade kvinnors post. Sju kvinnor röjdes för att deras brev skickades fel. Vanligaste problemet är att räkningar och kallelser inte kommer fram som de ska. Som följd får kvinnorna betalningsanmärkningar och tvingas till exempel betala för läkarbesök som aldrig ägde rum. Cecilia fick körbud på sin bil som hon inte visste skulle ha besiktigats. Klara höll på att få elen avstängd. Nästan alla gömda kvinnor fick problem som beror på att postförmedlingen inte fungerar.

Jag fick betalningsanmärkning för en vägtullsavgift som skickats till mitt ex och som jag inte visste om förrän det kom en faktura från kronofogden. Jag skäms över den.

Louise, 35

En tid fick jag ingen post alls, då ringde jag Skatteverket. Hon sa att de trodde jag hade flyttat tillbaka till min man.

Anna B

Skatteverkets förmedlingsuppdrag går ut på att personer med skyddade personuppgifter ska kunna få post även från avsändare som inte känner till var de bor. Vem som helst kan lägga breven i ett kuvert med kvinnans personnummer och skicka det till Skatteverket.

Det borde vara tryggt men kvinnorna upplever postgången som ett evigt säkerhetsproblem. Anna B tvingades flytta eftersom en ambulansräkning skickades hem till våldsutövaren. Ella fick veta att hennes nya körkort hade hämtats ut men ingen visste av vem. Samma sak hände Linnea: senare återfanns körkortet men hon tvingades köra 40 mil för att hämta det i sin förra kommun där hon egentligen inte får synas.

Jag fick paket från mitt ex och blev livrädd. De sa på Skatteverket att de inte hade rätt att titta i paketen. Det är verkligen en svaghet och vi är många som försökt påtala det.

Mona, 29

Min post gick till grannen med annat namn på kuverten, hon kom över och jag ljög och sa att paketet inte var mitt.

Ellen, 46

Mitt personbevis försvann, det var fem månader sedan, och det känns jobbigt att ingen vet var det är.

Anette, 31

Varannan kvinna berättar om brister hos Försäkringskassan. En redan nämnd svårighet är att Försäkringskassan inte godtar deras läkarintyg som grund för sjukskrivning. Kvinnorna berättar om okunskap, motstånd och långa handläggningstider. Allt ska hanteras med flersidiga pappersblanketter.

Här sitter man och skriver på papper som på 1700-talet. De säger att det är för min säkerhet men det är bara en kostnadsfråga. Det är klart att det måste gå att få fram en säker anpassning digitalt.

Ylva, 45

De bråkade och ville inte godta läkarintyget att jag länge haft PTSD som blivit värre. De skrev: "Att vara våldsutsatt är inte en sjukdom som påverkar din förmåga att arbeta."

Mona, 29

Jag får inte använda bank-ID när jag behöver ansöka om föräldrapenning för att det "inte ska bli fel". Försäkringskassan vill skydda sig från sig själva. Det tycker jag är riktigt perverst.

Elin, 28

Få kontakter med myndigheter och andra samhällsaktörer fungerar utan komplikationer. Det gäller kontakter kvinnorna har med skolväsendet, Kronofogdemyndigheten, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden och även med banker, försäkringsbolag, apotek, fastighetsbolag. Och så vidare.

Personnumret är nyckel till allt en medborgare vill ta sig för. Utan det "finns" man inte. Den som inte kan registrera sig med personnummer och på en öppen adress kan inte heller på lika villkor starta företag, låna pengar, sälja en fastighet, hämta medicin till sina barn, handla på nätet, hyra bostad eller en bil eller någon som helst annan aktivitet som kräver att man uppger vem man är.

Kvinnorna lever på flera sätt utanför samhället. Minst 23 kvinnor fick inte som andra svenskar sina röstkort med posten, inte till valen till riksdag, kommun och landsting och inte till kyrkovalet. Julia tog sig ändå till vallokalen med legitimation och intyg från Skatteverket. Maria C avstod för att hon trodde sig vara tvungen att åka till sin förra kommun där hotbilden fanns. Ella fick röstkort till kyrkovalet där det står vilken församling hon finns i. Hon undrar hur de kan veta var hon bor. Kyrkan ligger så hon kan se den från sitt fönster. Hennes son skojade: "Nu röjer Gud oss också."

Problemen är en del av kvinnornas vardag. Alla berättar om krångel. Louise måste byta bank för att kunna få bank-ID. Elin anmodades ange adress när hon skulle söka bostadsbidrag fast

inte ens polisen ska veta var hon bor. Agnes fick tre gånger dyrare bilförsäkring eftersom det ser ut som att hon bor i Stockholm fast hon inte gör det. Hindren kan vart och ett för sig tyckas triviala. Sammantagna blir de för kvinnorna ständiga påminnelser om utanförskap. Nästan alla har även exempel på när en enskild person visat empati och påhittighet för att lösa problem.

Jag kunde inte försäkra mina katter men hittade ett försäkringsbolag som föreslog att de skulle skriva in katterna med deras kattnamn, jättebra lösning.

Cissela, 35

Det förra bostadsbolaget ville inte ens ha mig i kö men där jag bor nu har de skapat särskild kö för personer med sekretess.

Julia, 44

Min chef gav mig en annan telefon och gjorde en handlingsplan för vad de skulle göra om han dök upp på jobbet.

Veronika, 47

Det otäcka är att det är lotteri. Jag hade nekats hemförsäkring fast det var villkoret för att jag skulle få lägenheten. Nästa dag ringde jag igen och grät. Inga problem, sa den jag talade med då. Jag berättade att jag hade larm och det var jättebra, sa hon, då kunde hon sänka min premie.

Sofia B, 42

63 av de 86 intervjuade kvinnorna drabbades av att deras skyddade personuppgifter röjdes. Ofta av myndigheterna som skulle skydda dem. Att uppgifter om den gömda kvinnan läckte är mer regel än undantag. Tre fjärdedelar av kvinnorna, 63 kvinnor i den här rapporten, har någon gång röjts. Av dem röjdes många (28 stycken kvinnor) fler än en gång. För elva hände det mellan fem och åtta gånger. De flesta av kvinnorna som röjdes (41 stycken) flyttade någon gång som följd och några kvinnor flyttade varje gång hon fick veta att hon hade röjts.¹²

De flesta felen gjordes i socialtjänsten. De 86 kvinnorna berättar om sammanlagt 27 händelser där information läckt från socialtjänsten. Domstolarna står för elva misstag. Polisen: nio misstag. Skatteverket: åtta misstag.

Läckorna fanns även i skolor och på universitet, Försäkringskassan, skyddade boenden, vården, Åklagarmyndigheten och i enstaka fall på försäkringsbolag, advokatkontor, kronofogden, i föreningar, bankkontor och en körskola.

Misstagen handlar om slarv; brev och mejl skickades fel och uppgifter maskades inte som de skulle. Kvinnorna berättar även om okunskap.

Kvinnan på socialtjänsten sa de var "skyldiga enligt lag" att berätta för pappan var barnen fanns och skickade ett brev.

Victoria, 49

¹² I rapporten gör vi skillnad på "röjd" och "hittad". Med röjd menar vi att information om kvinnans nya namn, hemort och omständigheter kom fram till personer som inte skulle ha den och som hade kunnat sprida den. Inga sådana uppgifter ska synas i handlingar eftersom det minskar säkerheten. Med "hittad" menar vi att uppgifterna med säkerhet nådde fram till mannen som kvinnan ska skyddas från. Uppgifterna kan gälla vilken kommun eller stad hon bor i eller hennes adress. I några fall sökte han upp henne. I ett fall försökte han döda henne.

Socialtjänsten skickade möteskallelse till många personer, med mitt gamla namn som är mycket ovanligt. Det hamnade till exempel på förskolan.

Emma, 34

Efter ett möte på socialtjänstens kontor hade han mitt telefonnummer. Jag tror att de hade låtit något papper ligga framme på bordet.

Kim A, 43

MARIANA OCH MOLLYS BERÄTTELSE

Mariana röjdes två gånger av socialtjänsten under bara några månader. Hon hade just flyttat med sin dotter. Det första misstaget var att post från socialtjänsten nådde hennes gamla arbetsplats och öppnades av en kollega. Kort därpå skrevs namnet på staden dit hon var på väg att flytta in i en handling som ex-mannen kan läsa. Vetskapen att information läckt ut påverkar Mariana djupt. Hon är säker på att han skulle kunna göra verklighet av dödshoten. Än så länge sitter han i fängelse, dömd för brotten mot henne. Men hon är säker på att han kommer att vilja ha umgänge så småningom och i de kontakterna kommer nya blottor uppstå som hon inte kan räkna ut på förhand och inte kontrollera; fler utredningar måste göras och många personer kommer vara inblandade som aldrig får göra fel. Mariana och exmaken har fortfarande gemensam vårdnad om dottern. Domstolen ansåg att det var ”för ingripande” att frånta pappan vårdnaden. ”De sa att jag hade ju redan flyttat och fått skydd och att det skulle vara säkert. Men det är det inte. Jag vet ju redan det.”

Molly har röjts fem gånger under de senaste två åren. Som följd var hon och hennes barn tvungna att flytta igen. Molly födde sitt yngsta barn för tidigt efter en misshandel, då kopplades kurator in, men hon vågade inte berätta. ”Men så kom jag till akuten, hjärtat betedde sig konstigt, och där sa de att jag måste lämna honom, annars skulle jag inte överleva.” Då hade sex år gått. Varningssignalerna hade nått flera myndigheter. Hon hade sökt anhörigstöd för hans missbruk. Hon ringde polisen en gång när han hade hållt varmvatten på henne. Socialtjänsten fick en orosanmälan¹³ när Mollys sons arm hade vridits ut led. Ingenting hände.

Polisen och socialtjänsten vet att Mollys tidigare sambo kan vara mycket farlig. Hon har bott på nio ställen under två år. Första gången hon röjdes var på skyddat boende. Personal hade glömt att kontrollera hennes telefon och när tips kom om att kriminella var på väg evakuerades för säkerhets skull alla de gömda kvinnorna från boendet. Molly och barnen flyttades till en annan stad fast hon påpekade att den var olämplig, han hade många släktingar där. Mycket riktigt stötte hon ihop med några av dem utanför matbutiken. Det var inte längre säkert att gå ut.

Molly satt instängd tre veckor innan hon via en annons hittade en utkyld sommarstuga utan el. Där bodde hon med sina barn fast vattnet stängdes av, sophanteringen upphörde och vägbommen låstes. Nästa anhalt var ett vandrarhem. Därefter kom hon över en lägenhet, det kändes som stor lycka, fram till upptäckten att mejlen i hennes jobbdator hade hackats. Sökhistoriken skvallrade om var hon fanns. Intrånget skedde troligtvis i samband med att hon även hade inbrott hemma. Då hade inkräktarna lämnat fönstren öppna och spisen påslagen.

Det Molly berättar är inte några enskilda olyckshändelser eller exempel på extrem otur. Var tredje kvinna i rapporten (28 kvinnor) har röjts fler än en gång.

¹³ ”Orosanmälan” är vardagligt tal om anmälan till socialtjänsten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa. (14 kap. 1 § Sol)

Molly röjdes även när tingsrätten skickade en kallelse med hennes nya namn och därefter ytterligare en gång när deras gemensamma barn råkade försäga sig under ett umgänge över videosamtal.

Mannen är inte längre vårdnadshavare och har ingen umgängesrätt. Molly har bytt bil tre gånger på två år för att inte han eller någon han känner ska kunna känna igen den. Hon har två personlarm som hon betalar själv. ”Jag kan inte göra så mycket mer. Risken finns förstås att det läcker igen från någon myndighet eller företag.”

ÖVER HÄLFTEN AV KVINNORNA HAR HITTATS

Förövarna fick information om var de bor. Kvinnorna vet inte alltid själva hur det gick till. Plötsligt hade han deras telefonnummer, gick på deras gator, sparkade på deras dörr. Åtta kvinnor säger att våldsutövaren spanade på någon av hennes anhöriga eller passade på att följa efter när hon hade något avtalat möte han kände till eller när hon lämnade barn för umgänge. Sex kvinnor vet att någon de litade på skvallrade för mannen om var de finns. Fem kvinnor säger att de stötte på honom av en olycklig slump.

Mer än varannan kvinna – 52 kvinnor – hittades. Av dem säger 18 att de inte vet hur det gick till. I fem fall var det socialtjänsten som läckte var hon befann sig. För två kvinnor var det Skatteverket. Misstag har också begåtts av advokat, polis, åklagare, banktjänsteman och vårdpersonal.

Fem gånger har vi röjts, jag vet inte alltid hur. En gång syntes det att någon utanför vårdcentralen hade försökt läsa journalen och det polisanmälades. Det gick inte att se vem det kunde vara, men plötsligt var han i min nya kommun och hyrde ett hus. Då blev vi flyttade till en ö.

Veronika, 47

Eftersom det "bara" gällde hot mot mig och min dotter togs skyddet bort, och utan att jag fick veta det var min adress offentlig igen. Bara några dagar senare var en person och bankade på min dörr och samtidigt tog sig en annan in på min dotters förskola. Jag hann fotografera bilen och larmade polisen men det gick inte att väcka åtal. Det gick inte att bevisa vem som varit där och med vilket uppsåt.

Emma, 34

Han ringde till Skatteverket och drog en snyfthistoria att vårt barn skulle avlida och han måste tala med mig... han kan vara väldigt övertygande.

Lena, 62

DÖDLIGT VÅLD MOT KVINNOR

Minst åtta kvinnor som levde gömda har under 2000-talet hittats och dödats av en före detta partner. Det framgår av Aftonbladets mångåriga granskning av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer. Hur många kvinnor med skyddade personuppgifter som utsatts för mordförsök av en tidigare partner är inte utrett. Minst två kvinnor i den här rapporten överlevde mordförsök.

JULIAS HISTORIA

Julia var tvungen att resa till våldsutövarens hemstad fyrtio mil bort. Det slutade med mordförsök på öppen gata. Hon var kallad att vittna om en misshandel ex-mannen åtalats för och hade bett att få medverka på länk från en annan domstol. Något hon fick avslag på. Begäran kom för sent, ansåg tingsrätten. ”Jag orkade inte bråka”, säger Julia. Hon bokade hotellrum. När hon ändå var där ville hon passa på att stanna kvar en natt och träffa sin systerdotter. De fick en underbar dag, hon och systerdottern. Julia tror att den starka glädjen gjorde henne något ouppmärksam.

På kvällen stoppade hon betalkortet och telefonen i fickan och gick ut för att köpa sig något att äta. Han attackerade henne med kniv bakifrån utanför ett parkeringshus. Han hann hugga henne tolv gånger innan tre män fick bort honom. ”Han måste ha följt efter mig hela dagen”, säger Julia. ”Det hade inte behövt hända om alla hade tagit mig på allvar. Jag hade sagt i många år att det kunde sluta så här.”

Julias första problem var att hon inte ansågs behöva något skydd. Hon skickade intyg från kvinnojour, vården och polisen till Skatteverket. Handläggaren godtog inte intygen om att Julias före detta man kunde vara farlig för henne och avtog hennes begäran om skyddade personuppgifter. Två gånger fick Julia avslag. Då skrev hon ett mejl till myndigheten och fick svar från handläggarens chef. ”Han skrev att det nog hade blivit lite fel.”

Hon fick skyddad folkbokföring. Men tryggheten sprack när våldsutövarens advokat skickade en kallelse till dem båda med Julias adress utskrivet. Julia flyttade samma kväll. Senare fick hon veta att någon som hade utgett sig för att arbeta med brottsutredningen fått ut adressen till Julia. Skatteverket beklagade. ”De sa att det bara var en enskild människas misstag – det skulle inte kunna hända igen.”

Julias våldsutövare sitter i fängelse och är dömd för försök till mord och grov misshandel. Hon tänker försöka behålla skyddet ändå. ”Jag litar inte på honom och hans sätt att få reda på saker.”

Julias fysiska skador läkte. Hon ska få nya tänder. Men hon kan inte arbeta på grund av allvarlig PTSD, depression och social fobi. Julia säger om framtiden: ”Jag hoppas att trauma-behandlingen ska få effekt så att jag får sova om nätterna. Att jag hittar ett nytt arbete istället för det jag älskade och tvingades lämna. Att sorgen ska bli lättare.”

VEM SKA STÄLLAS ANSVARIG?

Julia JO-anmälde att Skatteverket lämnade ut uppgifter om henne och hon väntar på svar. Fler än var tredje (27) av de intervjuade kvinnorna har gjort en eller flera formella anmälningar om hur myndigheter och vården agerat. Ytterligare några har ringt ansvariga chefer för att klaga. Två har kontaktat politiker. De flesta kvinnor säger att de inte vill och inte orkar göra sådana anmälningar fast de egentligen borde.

Jag anmälde inte att jag blivit röjd, jag vill inte bränna mitt personnummer, inte att någon lägger märke till mig. Jag vill vara ett oskrivet blad för alla, det är bäst så.

Anette, 31

De få svaren från myndigheterna ger inte mycket kunskap om hur de resonerar kring sitt ansvar. Inspektionen för vård och omsorg IVO har lämnat viss kritik angående deras långa handläggningstider och slarv med journaler. Lina fick stöd av IVO att det var fel av vården som ville tvinga henne att uppge personnummer. Pernilla fick viss upprättelse när JO kritiserade att en socialsekreterare skrivit om hennes fall på Facebook. Flera väntar sedan ett år eller mer på beslut.

Att myndigheter läcker uppgifter om en gömd kvinna behöver inte vara straffbart. Frågan kom nyligen upp i hovrätten för västra Sverige. En man i en liten kommun i västra Sverige hade våren 2019 tjatat sig till information från socialtjänsten om ett möte med en kvinna han hade haft en relation med, och som hade skyddade personuppgifter. En handläggare berättade för mannen när mötet skulle äga rum, fast hon visste att han var dömd för grov kvinnofridskränkning och hade kontaktförbud. Han väntade på parkeringen utanför socialkontoret och högg kvinnan med kniv. Handläggaren dömdes av tingsrätten för tjänstefel i tingsrätten men friades i hovrätten i december 2021. Domstolen ansåg att uppgift om tid och plats för ett myndighetsbesök inte omfattas av sekretess.

LÅT OSS PRATA OM BARNEN

Den här rapporten handlar även om 128 barn som lever gömda med sin mamma. Nästan alla barn (115) har bevittnat våld mot sin mamma. Nästan lika många barn (110) som har sett våldet har även själva utsatts för fysiskt och psykiskt våld, eller hot om våld, av samme man som skadade deras mamma.

Vart fjärde barn (31) har bytt namn i folkbokföringen och nästan alla kallar sig något annat: det är vanligt att barnen har ett namn i skolan och förskolan och ett "familjenamn" hemma och att det samtidigt står något helt annat på ytterdörren.

Barnen vet att de aldrig någonsin får vara med på bild när det är kalas hos en kompis eller skolavslutning eller när deras fotbollslag har vunnit cupen. De kan inte ta hem kompisar när de vill och de har lärt sig en livshistoria som är påhittad men ändå ganska nära sanningen. Det gör historien enklare att minnas.

Minst vart fjärde barn har diagnosen PTSD, posttraumatiskt stressyndrom. Vanliga symptom är mardrömmar, oro, utagerande och koncentrationssvårigheter. Det gäller 33 barn av 128 barn, eller 26 procent. Flera barn har uttryckt självmordstankar och även varit inlagda i barnpsykiatri.

Hon slutade prata, gick inte upp i vikt, skrek och kräktes och sov inte.

Elin, 28

Alla barnen har sömnproblem. Det äldsta barnet medicinerar för att kunna sova.

Lisa, 33

Det är bättre nu, men hon är orolig för att jag ska skjutas och dö.

Hannah, 28

Myndigheter, skolan och vården har i hög grad känt till barnens utsatthet. Men vart tredje barn fick inte hjälp. För de flesta barnen (minst 109 barn) gjordes en eller flera anmälningar om misstanke att barnet far illa på grund av att de upplevt våld. De flesta anmälningar gjordes vid tiden då en polisutredning inleddes om brotten mot barnens mammor. Anledningen för orosanmälan¹⁴ kunde då vara att barnets rätt till stöd och hjälp från socialtjänst behöver uppmärksammas.

¹⁴ "Orosanmälan" är vardagligt tal om anmälan till socialtjänsten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa. (14 kap. 1 § SoL)

Myndigheterna hade således insyn – men vilket stöd barnen fick varierar stort. Några barn har genomgått Trappan, en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj. Andra fångades upp av barnpsykiatriker eller psykologer och kuratorer på barnens skolor. Vart tredje barn (37 barn) fick ingen hjälp alls. Minst tre kvinnor fick förklaringen att barnen inte kan behandlas så länge de fortfarande lever i en traumatisk livssituation.

Min son är bara tio och har självmordstankar. Socialtjänsten vill att han ska få behandling på BUP men BUP säger att det inte är någon ide så länge han tvingas träffa sin pappa.

Hanna A, 31

Barnen har köat ett och ett halvt år för traumabehandling, hittills har de bara fått sömnmedel och anti-depressiva.

Molly, 36

Barnen har dessutom känt ansvar för det som pågick. Vi har intervjuat femton barn och unga, i åldrarna åtta till tjugo år. Fem av dem är myndiga. De yngsta barnen har vi intervjuat över högtalartelefon och med deras mamma sittande bredvid. Tonåringarna och de äldre har vi talat med enskilt. Alla femton har sett våld mot sin mamma och de flesta har utsatts själva.

Jag gick emellan när han skadade mamma och tänkte att det är bättre om jag dör så mina småbröder har mamma kvar.

Victoria, 20 år

Han slogs och var elak och låste in oss och sa äckliga saker. Han hotade mig med kniv och sa att jag måste äta tvål. Då åt jag tvålen. Jag var för rädd för att berätta för någon. Han skulle ju döda mig.

Teo, 13 år

Jag tog i hans tröja och ropade: Snälla pappa, sluta. Han puttade undan mig. Jag var så rädd att han skulle döda henne. Rädslan satt i flera år. På något sätt kändes det som mitt fel som inte kunnat stoppa honom.

Simon, 17 år

Barnen hade svårt att berätta för andra vuxna vad som hänt. De var rädda för följderna. Ett syskonpar i tonåren berättar att de vid ett tillfälle kallades till ett möte på socialtjänsten med ytterligare två yngre syskon. Barnen satt i samma rum. De äldre barnen var säkra på att de måste hålla tyst, annars skulle de bli omhändertagna och inte kunna skydda sin mamma. De hyssjade ner ett småsyskon som började berätta hur det var hemma. Nu senare tycker tonåringarna att det är konstigt att mötet inte ledde till något mer. ”De borde ha sett att vi var livrädda. Vi hoppades samtidigt att vi skulle få hjälp men det blev ingenting.”

Mira berättar om en händelse där hon tycker att hon borde ha blivit sedd. Hon var sju eller åtta år och hennes pappa hade brutit armen på hennes mamma. Hon var hemma hos en lekkamrat och mamman frågade hur skadan kommit till, vad hade hänt? Då sa Mira sanningen.

Jag sa inte det som mamma sagt att jag skulle säga, att hon trillat i en trappa. Då gick kompisens mamma hem till oss och frågade om det var sant. Min mamma sa att jag ljög. Där var det som att en dörr stängdes för mig. Den händelsen fick mig att känna att det aldrig skulle bli bra. Det här var något vi skulle lida av i tystnad och aldrig någonsin berätta för någon.

Mira, 20 år

Att komma bort var först en lättnad för barnen. Men det har varit svårt att leva på skyddade boenden. Barnen saknar sina leksaker och kompisar. De måste välja nya namn och börja lära sig vad det innebär att leva gömd. Det var vanligt att de inte fick gå i skolan på flera månader eller upp till en termin.

Jag kommer ihåg att vi satt i bilen och att det var mest pirrigt men jag var ganska ledsen. Jag skulle inte få se vårt fina hus mer och trädgården och den fina utsikten och mina kompisar.

Elisabeth, 9 år

Det var jobbigt att leva så nära andra i samma situation. Jag glömmer aldrig en kvinna och hennes lilla barn, alla blåmärken de hade.

Mira, 20 år

Vi hade ingenting att göra och vi bodde jättedåligt. Det fanns en gunga och jag försökte hänga mig i den. Jag var så arg på honom. Det var så några månader. Jag fick börja en skola men det är tråkigt. Jag hatar skolan. Lärarna suger. Jag har inga kompisar och alla är konstiga och tråkiga. Vi bodde på landet förut och det var roligare människor där. Han har förstört allt. Han borde dö.

Teo, 13 år

Barnen vill berätta för polis och domstol om våldet de upplevt. Men alla barn fick inte vittna. Barnen och de unga vi pratade med har väldigt olika erfarenheter av rättsvårdande myndigheterna. De flesta som blev hörda av polis kände att de blev lyssnade på, dock inte Victoria, som utsattes för mycket grovt våld av sin styvfar, bland annat ett strypförsök som ledde till att hon måste få sjukhusvård för lungkollaps. När mannen greps och anhölls berättade Victoria för både socialtjänsten och polisen. ”Jag kände mig ärligt talat överlycklig över att allt var över, en vikt lyfte av mina axlar”, säger hon. Hon var säker på att våldsutövaren skulle dömas och bli inlåst en lång tid framöver. Efter tre veckor släpptes han. Förundersökningen lades ner. Victoria var besviken. ”Jag kände att poliserna inte trodde på mig om att han skulle mörda min mamma. Men jag visste att det skulle kunna hända. Jag hörde honom även säga flera gånger att det skulle vara skönt om jag inte fanns.”

Flera barn berättar om den stolthet de känner över att de berättade och att det haft betydelse för rättsprocessen. Isabella var bara sex år och kunde beskriva vad hennes pappa sagt och gjort mot mamma. Hon blev själv slagen. Våldet ledde till att hon har en hörselskada. ”Det kändes bra att berätta vad pappa hade gjort om det inte var för många fula ord som jag inte ville säga själv.”

Eleanor var tio år när hon berättade för polisen om våldet hennes mamma utsattes för av sin dåvarande pojkvän. Hon tycker att förhöret gick bra, ”jag fick ur mig allt”. Hon är besviken över att hon inte även fick vittna i domstol. Domen blev villkorlig, med krav på behandling. Eleanor kan inte låta bli att fundera på om domstolen verkligen fick höra hennes berättelse. ”Jag är ju barn och så, men jag var ju inne i det! Och då när det var som störst fick jag inte vara med. Nu vet jag inte om det verkligen var mina ord de läste upp från ett papper eller om de ändrade lite.”

Barnen blir inte alltid förhörda överhuvudtaget. Joel var 15 år när polisen utredde brotten mot hans mamma. Polisen vill inte veta vad Joel hade att säga, det ansågs ovidkommande eftersom den misstänkte förövaren inte var hans biologiska pappa. För Joel är det obegripligt. ”Jag hade ju levt med honom lika länge som mamma och jag ville berätta vad vi varit med om.”

JOELS BERÄTTELSE

Joel är 17 år och lever gömd med sin mamma och syskon sedan två år. Han säger att det jobbiga är att ljuga hela tiden. Det var mammas fästman som var våldsam. Joels bästa kompis hade det ungefär likadant hemma. De brukade sova hos den av dem som för tillfället hade det lugnast hemma. Joel har varit mycket rädd för sin styvfar men det gick över. ”Jag ställde om till hat och fantiserade om att döda honom”, säger han.

När hans mamma flydde var Joel på väg hem från skolresa. På flygplatsen väntade skolpersonal. När Joel såg sin rektor tänkte han att det hade hänt: mamma var ihjälslagen.

Familjen fördes till skyddat boende. Joel berättar: ”Vi satt hemma nästan ett år, jag och morsan. Jag hade inga vänner och kunde inte gå ut. Vi hade ingen telefon eller dator och allt vi kunde göra var att titta på kanal ett och vänta på att tiden skulle gå. Men det var tusen gånger bättre än det vi haft tidigare. Vi tänkte ju att han skulle åka dit och säkert få fem till tio års fängelse. Vi skulle flytta tillbaka och livet skulle bli som vanligt igen.”

Styvfadern var tidigare dömd för grov kvinnofridskränkning, vapenbrott, narkotikabrott och våldsam motstånd mot tjänsteman. Brotten mot Joels mamma ledde till åtal och mannen dömdes, men på bara några få punkter. Påföljden blev samhällstjänst.

Joels familj flyttade och bytte efternamn. Han valde sin bästa väns efternamn för att det skulle vara lättare att minnas. Sedan hade de familjeråd om vilka förnamn de skulle välja. ”Vi skämtade om det och vi skrattade fast det var så jävla tragiskt.”

Joel har tidigare tackat nej till hjälp och stöd. Han litar inte på myndigheter. ”Vi hade en soc-tant som var bra men hon gick i pension och sedan har ingen hört av sig. Ingen har frågat efter hur vi mår.” Han säger att han inte är samma person längre. ”Jag har blivit argare, mot allt och alla, och det har varit kaos i skolan.”

Han försöker vänja sig vid att ljuga för sina kompisar. Det är svårt att hålla sig till en påhittad livshistoria. Han känner sig obekvämt och orolig för att säga fel. Bråken hör ofta ihop med lögnerna. Flera gånger har Joel råkat säga något som inte stämmer med vad han tidigare berättat om sin bakgrund. Någon kompis undrar om han ljuger. ”Då blir jag arg och så måste jag slåss... jag kan inte förklara mig, då kan jag bryta skyddet.”

ANNAS BERÄTTELSE

Anna älskade skolan. Men på gymnasiet var det omöjligt att ha skyddade personuppgifter. För storebror hade gymnasiet fungerat bra. Anna var inställd på att det kunde bli småkrångligt i början. Hon var van vid det, hon har växt upp med vetskapen att familjen måste skyddas från mammans före detta partner. ”Problemen började redan på uppåret när man skulle leta upp sin grupp och jag hittade ingen skylt med ”Anna Andersson” och inte mitt riktiga namn heller: alla stod där de skulle och jag sprang runt som en yr höna”, berättar Anna. Hon frågade och läraren svarade att ”då har du inte kommit in på den här skolan”. De gick till klassrummet och alla hade sina namn på bänken men inte hon.

Anna visste inte att skolan hade ny rektor och ny policy för datorsystemet. Det gick inte längre att skriva in elever med skyddade personliga uppgifter och inte heller med fejkade personuppgifter. Hennes föräldrar tog upp kampen. ”Vi höll på nästan två år för att hitta en lösning och kastades runt som en brinnande boll ingen vill hålla i.”

Cheferna på kommunen hänvisade till varandra. Rektorn sa att Anna måste prata med lärarna. Hon hade tio skolämnena. En lärare ville att Anna skulle fotografera av sina kompisars datorer. En annan lärare skrev ut papperskopior. En enda powerpoint kunde bestå av trettio sidor. ”Det var helt sjukt, efter en månad hade jag en hög på två decimeter.”

Efter två månader hade Anna inget matkort och ingen skoldator. Hon kom inte in i skolsystemet och fick inte extramaterial och inte meddelanden om prov eller att lektionen flyttats till en annan sal. Klasskompisar försökte hjälpa till men Anna gled ur skolarbetet. ”Jag hade älskat skolan och haft höga poäng, efter första året hade jag mest streck. Det kändes meningslöst och i slutet av tvåan slutade jag. Detta har påverkat mitt mående extremt mycket.”

Annas familj ville anmäla skolan till Skolinspektionen men det gick inte utan att lägga in ett personnummer. ”Fast tydligen har den regeln ändrats nu, så jag måste hitta orken att klaga över hur jag behandlades”.

Barnen vi intervjuade ville för det mesta inte ha umgänge med sin pappa. De vill kunna säga nej.

Jag sa till min mamma att jag vill inte, vill inte. Vill inte vara med pappa men hon sa att jag var tvungen. Jag ville inte för att han håller på som han gör med att supa sig full och somna i soffan och jag fick ingen kvällsmat.

Isabella, 8 år

Jag var rädd för honom, han var konstig. Jag vill inte ha någon kontakt med honom för det skulle inte kännas bra. Jag blir rädd när jag tänker på honom. Då försöker jag att inte tänka på honom. Jag brukar prata med mamma då.

Emma, 11 år

De där videosamtalen var ångest. Varje gång måste vi höja värmen i huset för mamma frös så mycket och kräktes. Det kändes som att han var hos oss. Han såg hur det ser ut i vårt hem, där vi skulle vara trygga.

Stina, 20 år

Han skickade brev från häktet. Det var en avritad hand och några rader, jag minns inte vad. Det chockade mig. Hur gick det till, att han kunde skicka brev till oss? Socialen frågade: Vill ni träffa pappa? De visste vad vi varit med om. Hur kan de ens tro att vi skulle vilja träffa honom?

Mira, 20 år

SIMON OCH LINNEAS BERÄTTELSE

Simon och Linnea hade umgänge med sina pappor under flera år. Pappa lärde dem att allt var mammas fel. De är nu 17 och 16 år gamla. De känner inte varandra men har liknande erfarenheter. Linnea minns tydligt natten hon flydde med mamma. Hon springer efter mamma och håller hennes hand. Det är kallt och hon har inga skor. Hon är sex eller sju år. Sedan fick hon prata med en polis som frågade henne om pappa. Hur var han? Linnea hade

många gånger hört pappa kalla mamma ”grishora”. ”Jag visste inte att poliserna filmade mig. Efteråt konfronterade min pappa mig: Varför sa du så där?”, berättar Linnea. När hon träffade pappa var de hemma hos hans släktingar. Pappa tog in henne i ett rum och stängde dörren. I köket satt en person från socialtjänsten som inte kunde höra vad de pratade om. Pappa sa att det var mamma som slagit honom och som varit otrogen mot honom. Linnea trodde på det. Hon trodde på allt pappa sa. ”Pappa förhörde mig. Jag sa att jag bodde i pepparkakshuset på Lyckliga gatan i Örebro. Mamma hade lärt mig det. Det funkade tills jag var kanske nio år.”

Simon var fem när mamma lämnade det gemensamma hemmet. Den första tiden bodde han varannan vecka hos pappa. ”Han var min pappa och jag älskade honom men han försökte ljuga ihop att det var mamma som slog oss”, säger Simon. Efter några år träffade hans mamma en annan man. Hotbilden ökade och familjen flyttade många mil söderut. Pappan hade börjat dricka mycket alkohol. Fortfarande träffade Simon sin pappa, men bara varannan helg. ”Han fortsatte ljuga och ville att vi skulle säga till socialtjänsten att mamma slog oss. Jag var så rädd att jag gjorde som han sa. Jag sa det han sagt; att mamma stoppade oss i svarta plastsäckar så vi inte kunde andas. Det var så sjuka saker han hittade på.”

Sedan tog Simon tillbaka vad han sagt till myndigheterna och pappa blev mycket arg. ”Han skrek att jag var dum i huvudet, jag fick nån örfil också. Han kastade mig in i mitt rum. Jag berättade inte det för någon. Rädslan fanns där hela tiden.”

Pressen fortsatte. Simon fick ett blåmärke när han ramlade på isen, pappa tog med honom till polisen och sa att mamman hade sparkat pojken.

Simons mamma fick nog och krävde ensam vårdnad. Då hade pappa olovandes hämtat Simon i skolan och tagit hem honom. Simon fick inte lämna huset och inte ringa någon. ”En hel vecka satt jag inomhus och spelade tv-spel, det var lyxigt men jag var rädd hela tiden.”

Simon sov dåligt om nätterna. En dag när han stod på studs mattan i trädgården såg han pappa köra långsamt förbi. De flyttade igen. Simon var nio år.

Linnea skulle enligt domstolsbeslut bo hos mamma men fortsatte tro på allt pappa sa. När hon var tolv stannade hon kvar hos honom efter umgänge. Hon blev kvar sex månader. Socialtjänsten tyckte inte att de kunde ingripa och Linneas mamma var tvungen att gå till domstol och begära hem henne. Polis hämtade Linnea och körde henne till ett familjehem. Där väntade mamma. Linnea var arg men återfick gradvis tilliten till sin mamma. Nu har hon inte träffat pappa på fyra år.

Linnea minns mer av vad som hände med pappa, sådant hon inte ville tala om för någon medan det pågick. Hon polisanmälde och utredningen lades ner. Hon ångrar sig. ”Jag hade tagit mod till mig för att orka berätta inför främmande människor och så blir det ingenting.” Linnea är besviken över att ingen i skolan eller i socialtjänsten förstod vad som pågick. När hon var liten ville hon inte gå till skolan dagen efter umgänge och inte äta, inte prata, bara

sitta i mammas knä. Hon ritade i första klass ett porträtt och skrev ”äcklig” om sig själv. Sedan var det alla möten i familjerätten där hon skrek och bar sig åt. ”Jag hade så mycket ilska i mig och jag önskar att de hade sett igenom mig och satt stopp för umgänget. Som jag ser det nu ska barn aldrig ha umgänge med en pappa som suttit i fängelse för att ha slagit deras mamma. Eller åtminstone ska de ha koll.”

Simon har bestämt sig för att när han fyller 21 år om fyra år ska han återta sitt riktiga förnamn som han tycker är lite finare än det han använder nu. Han har fått traumabehandling som fungerade: han har slutat slåss och han blir inte längre lika rädd för oväntade smällar. ”Jag har hatat och tänkt mycket på hämnd och att allt min pappa gjort mot min mamma ska jag göra mot honom men förra året ändrades det. Jag ska inte hämnas. Han är inte värd det.” Simon säger att en sorglig sak är att han tappade ordet ”pappa”. Hans bonuspappa är allt man kan önska sig av en pappa men Simon kan inte få ordet över sina läppar. Det går bara inte. Bonuspappan säger att det inte gör något. ”Den dagen jag själv får barn och kallas pappa kommer det kännas så brutalt skönt. För jag vet att jag aldrig blir som h-a-n”, säger Simon.

ELISABETHS BERÄTTELSE

Elisabeth har nyligen börjat träffa sin pappa igen. Hon vet att pappa är förbjuden att fråga var hon bor. Barnen vi intervjuar är påfallande brådmogna. Elisabeth är nio år och behöver inte någon gång under intervjun be mamma om hjälp att förklara vad som hände mellan henne och pappa. Den gången hon blev riktigt rädd för honom hade de varit och ätit hamburgare. ”Vi satt i bilen. Han ville veta vem mammas kille är. Han frågade och frågade. Jag grät och grät och grät. Jag skulle inte få gå ut bilen innan jag berättade.”

Efter det upphörde umgänget. Pappan dömdes nyligen till tre års skyddstillsyn för olaga hot och förföljelse av mamma och hennes nye man. Elisabeth har på försök återupptagit umgänget med sin pappa. De möts i en stad där ingen av dem bor och i sällskap av en socialsekreterare som inte lämnar rummet. Det var Elisabeth som sa hur hon vill ha det. Hon blev lyssnad på. ”Tre gånger har jag träffat pappa, det har varit kul och lite pirrigt och konstigt. Pappa får inte hitta oss. Han ska lämna oss ifred. Han får inte fråga var jag bor för då får han inte träffa mig.”

Elisabeth har gått programmet Trappan, och pratat om våldet, vad som är skillnaden mellan bråk och våld, och om det som händer efteråt. ”Det är bra med Trappan. Man ska inte behöva hålla det för sig själv om det är bubbel i magen som gör ont. Man måste få ur sig. Annars går det nästan inte att vara glad.”

BARNEN VET ATT DE MÅSTE VARA FÖRSIKTIGA

Barnen känner stort ansvar för att upprätthålla skyddet. Även de yngre barnen är mycket medvetna om situationen. De har skaffat sig strategier. Nioåriga Elisabeth berättar att om hon åker tåg blir hon nervös för att någon ska känna igen henne. Hon har funderat på vad hon ska säga då. ”Om någon frågar var vi bor kan jag säga att jag inte kommer ihåg det.” Åttaåriga Isabella vet att när hon går till tandläkaren blir hon uppropad med ett annat namn eftersom det skulle kunna råka sitta någon där som reagerar på hennes ovanliga efternamn. ”Det som är dåligt är att jag inte får gå ut på kvällarna för tänk om det sitter någon utanför pizzerian och känner igen mig. Det är ganska synd att det är så här men jag vet inte vad man ska göra åt det”, säger hon.

Barnen är medvetna om att även de har påverkats av våldet. ”Jag har PTSD och det är att man reagerar på pyttesmå saker. Till exempel att hon inte svarar i mobilen, då känns det som att mamma ska dö. Eller att någon ser ut som han och har lika mörk röst, då känns det som att jag är tillbaka i huset”. säger Teo, 13 år. Tioåriga Liam säger att han pratar med mamma när han känner sig rädd och att det brukar hjälpa. ”Jag har även en kompis som jag brukar berätta saker för.”

De tre unga kvinnorna vi talat med har svårigheter med nära relationer. De ser mörkt på framtiden.

STINAS, MIRAS OCH VICTORIAS BERÄTTELSE

Stina är 20 år och har levt gömd under två år. Våldsutövaren var mammans fästman. Hon säger att hon har missat mycket av sitt liv. Hon tog studenten men kunde inte bjuda någon. När de andra gick ut på stan och jublade satt hon i en bil på väg hem. Stina lever med ständig rädsla för att någonting ska hända hennes mamma. ”Jag har för länge sedan planerat hennes begravning. Det viktigaste är att mamma kremeras, hon ska absolut inte ligga instängd i en kista när hon är död, utan då ska hon äntligen vara fri.”

Stina började gå på stödsamtal hos en familjebehandlare i socialtjänsten och fick höra att det kunde vara skadligt för henne just nu att prata om våldet men att hon skulle få lära sig andas. ”Jag vet inte vad jag ska tro men jag behöver inte lära mig andas. Jag har börjat prata i en kvinnojour istället, och känner större förtroende för någon som har varit med om samma sak som jag.”

Mira beskriver liknande känslor av förlust som de Stina talar om. Hon växte upp i ett hem där pappa utsatte mamma för grovt våld. Mamma lämnade pappa när hon var 15 år. Nu har Mira fyllt 20 år. ”Jag har svårigheter att skapa goda nära relationer, med alla hemligheter och lögn och att jag alltid måste tänka ett steg längre vad jag än gör. Mitt liv sitter fast. Jag tänker mycket på om vi någonsin kommer att bli fria. Ska jag någonsin få samma rättigheter som andra?”

Även jämnåriga Victoria är rädd för att inleda kärleksrelationer. ”Jag tror direkt att jag ska bli slagen och det är jättejobbigt att tänka så.” Det var hennes mammas före detta partner som var våldsam. Victoria är fortfarande rädd för att styvfadern ska hitta henne men rädslan har blivit lite mindre, hon kan hantera den, hon kallar det för att ”konfrontera rädslan”. Hon säger: ”Men det är han som borde vara inlåst. Inte vi. Hade han varit inlåst, hade det löst tusen av mina problem. Att få bort honom från gatorna hade gjort mig lugn. Då hade jag kunnat gå vidare med mitt liv.”

ETT SÄKRARE OCH FRIARE LIV

De 86 gömda kvinnorna har förslag på hur deras liv ska kunna bli friare och säkrare. De skulle behöva ett särskilt identitetsnummer och en digital plattform. De vill att nationella riktlinjer tas fram för hur myndigheterna ska hantera personer med skyddade personuppgifter. Det vanligaste kravet kvinnorna för fram är att våldsutövaren ska kunna begränsas så långt som möjligt.

Hans frihet begränsar mig helt. Han är fri, jag är fångslad. Om jag ska leva med larm och skydd, ska han ha minst fotboja.

Somaya, 31

Vi måste vända på steken. det är han som ska begränsas till en kommun. Men de släpper honom, och frihetsberövar mig.

Elin, 28

Flera kvinnor föreslår att det ska bli möjligt att få ett särskilt id-nummer, så att de ska kunna söka vård och känna sig trygga. Numret ska vara kopplat enbart till namnet, inte personnumret och heller inte till regionen där de bor. Med ett sådant "id-kort" skulle det även på andra sätt bli enklare att finnas till i samhället fast man inte kan uppge sitt personnummer.

Det måste till något system i vården. U-nummer är bra men det ska bara koppla till min person och inte var i Sverige jag befinner mig. Det måste gå att lösa, Det geografiska är mest för statistiken men så många är vi inte så det kan förstöra samhällsplaneringen om det inte syns var vi bor.

Mariana, 32

Det är aldrig någon myndighet som kollar att jag faktiskt är den jag säger. De kanske skulle ge oss någon kod, som vi identifierar oss med?

Lina, 38

Kvinnorna finner det orimligt att de inte fått samma stöd och bemötande i sina kontakter med myndigheter. Detaljerade nationella riktlinjer behövs för hur myndigheter ska hantera personer med skyddade personuppgifter. Bara så blir det rättssäkert.

Det är som ett lotteri med vem som får bra hjälp. Vi vill ha en ordentlig plan från början – en ensam kvinna ska inte behöva kämpa, fixa och kräva.

Linnea A, 39

Varför inte något liknande avhopparverksamheten, fast för oss? För kriminella finns individuellt stöd och de har större chans än vi att få ett nytt liv.

Hannah, 28

Det borde finnas en manual för allt man behöver fixa. Det ska vara samma för alla och samma struktur på alla boenden så alla får samma stöd. De privatägda boendena har för lite kunskap.

Karin, 32

Kvinnorna har för det mesta tvingats själva ta reda på hur de ska leva med skyddade personuppgifter. De hade behövt en plattform på nätet. Där kan all information ligga samlad.

Året är 2021, vi måste väl kunna använda tekniken för att nå de gömda kvinnorna? Till exempel en krypterad tjänst man kan logga in på.

Freja, 36

Ett återkommande förslag från kvinnorna är att en kontaktperson inrättas i kommuner över hela Sverige. Den personen ska vara lättillgänglig och kunna samordna kontakter med andra myndigheter.

I en drömvärld skulle det finnas färdiga paket för alla som får skydd, bostad, ekonomisk hjälp så man kan komma på fötter. Och en kontaktperson. Man är så ensam och utlämnad.

Zara, 42

Jag önskar alla individer fick en långsiktig plan redan från början, för att hålla framtidstron levande.

Klara, 33

De 86 kvinnorna anser att kunskapen och medvetenheten om deras livssituation måste öka inom alla myndigheter. De nämner särskilt domstolarna. Det är inte rimligt att barn tvingas till umgänge med våldsutövaren och att våldsutövaren kan stämma på vårdnad och umgänge om och om igen och utan att något nytt i sak har framkommit.

Man måste se över lagarna gällande våld i nära relationer och se över "barns rätt till båda föräldrar". Jag ska inte behöva kriga varje år för att det inte ska bli något umgänge.

Karin K, 32

Vi har miljödomstolar och arbetsdomstolar. Men våra liv ska avgöras i en domstol som ser det som en "tvist"? Utan att de behöver ha någon kunskap om våldet?

Lina, 38

Om mamman anses ha skyddsbehov, ge henne interimistisk vårdnad. Då kan barnen enklare skrivas in i skolan, och få vård. Min dotter fick vänta över ett år på att få gå i samtal för att hon inte fick pappans medgivande.

Mona, 29

De flesta av kvinnorna har inte helt gett upp hoppet om att någon gång i framtiden kunna leva ett fritt liv utan rädsla. Några är uppgivna. Flera planerar för att flytta utomlands. Alla hoppas att den här rapporten leder till att fler ska få veta mer om deras livssituation och att det på sikt kan leda till förändring.

Jag har släckt mina förhoppningar, Jag har slutat leva. Jag har inget kärleksliv och ingenting som är för mig och utan min familj hade jag inte klarat mig. Mina förhoppningar gäller barnen, att de får ett liv i frihet utan begränsningar vad det gäller religion eller sexualitet och utan några påtryckningar alls från sin pappas släkt om hur de ska leva.

Moa, 39

Jag har en plan på att flytta utomlands. Jag tror inte på förändring kortsiktigt. Vi kommer inte att få uppleva den.

Sara L, 3

Myndigheterna säger att vi inte ska prata om hur vi har det för att vi måste ta ansvar för skyddet men jag tycker tvärtom – vi ska berätta så att alla får veta hur knäppt systemet är. Om andra får veta kan de hjälpa oss. Det är vad jag hoppas på.

Isabella, 34

**MYNDIGHETERNA SÄGER ATT VI
INTE SKA PRATA OM HUR VI
HAR DET... MEN JAG TYCKER
TVÄRTOM – VI SKA BERÄTTA SÅ
ATT ALLA FÅR VETA HUR KNÄPPT
SYSTEMET ÄR. OM ANDRA FÅR
VETA KAN DE HJÄLPA OSS. DET
ÄR VAD JAG HOPPAS PÅ.**

ISABELLA, 34

Jämställdhetsmyndigheten

Box 73

424 22 Angered

Besöksadress: Angereds torg 9

Telefon: 031-392 90 00

www.jamstalldetsmyndigheten.se

Grafisk form: Granath

Illustration: Jenny Svenberg Bunnel

Text: Kerstin Weigl och Petra Erlander

Tryck: Brand Factory, Stockholm 2022

